

UDK 902
ISSN 1330-0644
VOL. 18./2001.
ZAGREB, 2001.

P **riilozi**

Instituta za arheologiju u Zagrebu

Pril. Inst. arheol. Zagrebu 18./2001.
Str./Pages 1-292, Zagreb, 2001.

Časopis koji je prethodio

Prilozi 1., 1983., Prilozi 2., 1985., 3.-4., 1986.-1987., 5.-6., 1988.-1989., 7., 1990.,
8. 1991., Pril. Inst. arheol. Zagrebu 9., 1992., 10., 1993., 11.-12./1994.-1995.,
13.-14./1996.-1997., 15.-16./1998.-1999., 17./2000.

Nakladnik/ Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU/
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/ Address of the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of archaeology
HR - 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 68
Telefon/phone/fax ++385/01/615 02 50
e-mail: institut-za-arheologiju@IARH.tel.hr

Glavni i odgovorni urednik/ Editor in chief

Željko TOMIČIĆ (Zagreb)

Redakcijski odbor/ Editorial committee

Dunja GLOGOVIĆ (Zagreb), Timotej KNIFIC (Ljubljana, SLO), Remza KOŠČEVIĆ
(Zagreb), Laszlo KÓVACS (Budapest, HUN), Kornelija MINICHREITER (Zagreb),
Mladen RADIĆ (Osijek), Željko RAPANIĆ, (Split) Aleksandar RUTTKAY (Nitra,
SK), Ivančica SCHRUNK (Minneapolis, USA), Željko TOMIČIĆ (Zagreb).

Prijevod na engleski/ English translation

Nikolina MATETIĆ PELIKAN

Prijevod na njemački/ German translation

Nikolina MATETIĆ PELIKAN

Lektura/ Language editor

Marijan RIČKOVIĆ (hrvatski)
Ulrike STEINBACH (njemački)
Kenneth MAYER (engleski)

Dizajn/ Design

Roko BOLANČA

Korektura/ Proofreaders

Krešimir KVOČIĆ

Računalni slog/ Layout

Ranko PERŠIĆ, Zagreb

Tisak/ Printed by

Tiskara PETRAVIĆ, d.o.o., Vladimira Nazora 12, 10434 Strmec

Naklada/ Circulation

600 primjeraka / 600 examples

Sekundarne publikacije/ Indexed in

GERMANIA Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen
Archaeologischen Instituts, Verlag Philipp von Zabern, Mainz

Izdavanje časopisa novčano podupire

MINISTARSTVO ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE REPUBLIKE HRVATSKE
HR - 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4

Sadržaj

Izvorni znanstveni radovi

- 5 KORNELIJA MINICHREITER
Tipološka klasifikacija keramike rane starčevačke kulture iz stambene zemunice 10 u Zadubravlju
- 21 DUNJA GLOGOVIĆ, SLOBODAN MIKO
Nekoliko bronzanodobnih nalaza iz okolice Torčeca pokraj Koprivnice i njihova spektrometrijska analiza
- 33 DARIA LOŽNJAK
Nalazišta bronzanoga doba na vinkovačkom području
- 63 SAŠA KOVAČEVIĆ
Istraživanja prapovijesnog lokaliteta u Novoj Bukovici na položaju Sjenjak - povijest i novi rezultati
- 79 RENATA ŠOŠTARIĆ
Karbonizirani biljni ostaci iz prapovijesnog lokaliteta u Novoj Bukovici na položaju Sjenjak
- 83 NIVES MAJNARIĆ PANDŽIĆ
Grob ratnika Lt 12 iz srednjolatenškog groblja u Zvonimirovu kod Suhopolja u Virovitičko-podravskoj županiji
- 103 MARKO DIZDAR
Nalazišta latenske kulture na vinkovačkom području
- 135 REMZA KOŠČEVIĆ
Sitni metalni predmeti iz Siscije
- 143 REMZA KOŠČEVIĆ
Daljnja opažanja o olovnim privjescima
- 157 VLASTA BEGOVIĆ, IVANČICA SCHRUNK
Preobrazbe rimskih vila na istočnom Jadranu u kasnoj antici i ranom srednjem vijeku
- 173 ŽELJKO TOMIĆIĆ
...Sclavorum regionem, quae Zellia appellatur... Pavla Đakona
Povijesna (renesansna) kartografija - novi izvor poznavanja hrvatskog ranog srednjovjekovlja
- 189 TAJANA SEKELJ IVANČAN
Neki arheološki primjeri zaposjedanja ruševina antičkih urbanih cjelina u sjevernoj Hrvatskoj tijekom srednjeg vijeka
- 213 TATIANA TKALČEĆ
Gofičke keramičke čaše iz Glogovnice i Ivanca Križevačkog kraj Križevaca i Gudovca kraj Bjelovara

Contents/Inhaltsverzeichnis

Original scientific papers

- KORNELIJA MINICHREITER
Typological classification of pottery of the early Starčevo culture from the pit-dwelling 10 in Zadubravlje
- DUNJA GLOGOVIĆ, SLOBODAN MIKO
A couple of Bronze Age finds from the surroundings of Torčec near Koprivnica and their spectrometric analysis
- DARIA LOŽNJAK
Bronze Age sites in the Vinkovci region
- SAŠA KOVAČEVIĆ
Investigation of the prehistoric locality in Nova Bukovica on the site Sjenjak - History and new results
- RENATA ŠOŠTARIĆ
Carbonized plant remains of the prehistoric locality in Nova Bukovica on the site Sjenjak
- NIVES MAJNARIĆ PANDŽIĆ
Warrior's grave Lt 12 from Middle La Tène II grave site in Zvonimirovo near Suhopolje in the County of Virovitica-Podravina
- MARKO DIZDAR
La Tène culture sites in the Vinkovci area
- REMZA KOŠČEVIĆ
Small metal artifacts from Siscia
- REMZA KOŠČEVIĆ
Further observations on lead pendants
- VLASTA BEGOVIĆ, IVANČICA SCHRUNK
Transformations of Roman villas on the eastern Adriatic coast in late classical antiquity and the early Middle Ages
- ŽELJKO TOMIĆIĆ
... Sclavorum regionem, quae Zellia appellatur ... von Paulus Diaconus
Historische (Renaissance-) Kartographie die neue Forschungsquelle für das Frühmittelalter in Kroatien
- TAJANA SEKELJ IVANČAN
Manche archäologische Beispiele für die Besiedlung der Ruinen antiker Städtanlagen in Nordkroatien im Mittelalter
- TATIANA TKALČEĆ
Gotische Keramikgefäße aus Glogovnica und Ivanec-Križevački bei Križevci und Gudovac bei Bjelovar

Pregledni radovi

- 235   MARIA BIŽOVIĆ
Podni mozaici sustava Eufrazijeve bazilike
- 253   ŽELJKO TOMIČIĆ, TATJANA TKALČEC,
MARKO DIZDAR, DARIA LOŽNIAK
Veliki Gradiš, Veliko Gradišće - plemićki grad Vrbovec
kraj Huma na Sutli (Stanje istraživanja 2001. godine)
- 275   DARIA LOŽNIAK, TATJANA TKALČEC
Suhopolje - Lajkovina rezultati sustavnog terenskog
pregleda kasnobrončanodobnoga naselja

Prikazi

- 285   DUNJA GLOGOVIĆ
TRANS EUROPAM. Festschrift für Margareta Primas.
Beiträge zur Bronze- und Eisenzeit zwischen Atlantik
und Adria. Antiquitas, Reihe 3, Abhandlungen zur Vor-
und Frühgeschichte, zur Klassischen und Provinzial-Rö-
mischen Archäologie und zur Geschichte des Altertums,
Bd. 34, Bonn, 1995., 288 str. sa sl.
- 289   DARIA LOŽNIAK, TATJANA TKALČEC
Kratice

Review

- MARIA BIŽOVIĆ
Bodenmosaiken des Systems des Eufrazios-Basilika
- ŽELJKO TOMIČIĆ, TATJANA TKALČEC,
MARKO DIZDAR, DARIA LOŽNIAK
*Veliki Gradiš, Veliko Gradišće - feudal town of Vrbovec near Hum
na Sutli (as of 2001)*
- DARIA LOŽNIAK, TATJANA TKALČEC
Suhopolje - Lajkovina
Results of systematic survey of the Old Bronze Age settlement

- DARIA LOŽNIAK, TATJANA TKALČEC
Abbreviations / Abkürzungen

Nalazišta brončanoga doba na vinkovačkom području

Bronze Age sites in the Vinkovci region

Izvorni znanstveni rad

Prapovijesna arheologija

Original scientific paper

Prehistoric archaeology

DARIA LOŽNJAK

Institut za arheologiju

Ul. grada Vukovara 68

HR - 10000 Zagreb

UDK/UDC 902.2:903(497.5 Vinkovci)637¹

Primljeno/Received: 24. 05. 2001.

Prihvaćeno/Accepted: 22. 06. 2001.

Nalazišta brončanoga doba na vinkovačkom području odraz su kulturnoga slijeda na jugu Panonske nizine u doba snažnog razvoja metalurgije, previranja stanovništva, roba i utjecaja na europskom prostoru. Već od 19. stoljeća postojalo je zanimanje za starine na vinkovačkom području koje nije utajilo želj ni do današnjih dana, kada uz brojna zaštitna istraživanja i terenske preglede raste broj arheoloških nalazišta i spoznaja o brončanom dobu.¹ Podaci o brojnim nalazima s terenskih pregleda, te darovi koje čuva Gradski muzej u Vinkovcima kockice su mozaika naseljenosti vinkovačkog područja u brončano doba.

Ključne riječi: Vinkovci, brončano doba, vinkovačka kultura, slavonsko-srijemska vatinska kultura, Belegiš II kultura, naselja, groblja, ustave, slučajni nalazi.

Key words: Vinkovci, Bronze Age, Vinkovci culture, Slavonia-Srijem Vatin culture, Belegiš II culture, settlements, grave sites, hoards, chance finds

Današnje vinkovačko područje svojim zemljopisnim i klimatskim obilježjima oduvijek je bilo privlačan prostor za naseljavanje. Izuzetan položaj na jugu Panonske nizine na dodiru đakovačkoga i vukovaškog ravnjaka razlozi su sječišta putova i otvorenosti ovog prostora raznim utjecajima. Takva slika bila je i u brončano doba kada se na ovom području izmjenjuju kulture, utjecaji susjednih kultura u okrilju ovdje prisutnih, te karakteristične metalne izradvine srednjoeuropskoga brončanoga doba. Brončano doba na ovom prostoru započinje vinkovačkom kulturom koja je iznikla iz iznimno jakoga eneolitičkoga vučedolskog supstrata. Krajem ranoga brončanog doba zamjenjuje ju slavonsko-srijemska vatinska kultura, inačica vatinske kulture rasprostranjena na prostoru istočne Slavonije i Srijema, dok je vatinska kultura u pravom smislu riječi prisutna u južnoj Bačkoj i Banatu. Kontinuitet u kasno brončano doba pokazuje prisutnost Belegiš II. kulture na ovom području, koje je istodobno i dodirni prostor prema kulturi polja sa žarama koja se rasprostire na području zapadne Slavonije. Mlađu fazu kasnoga brončanog doba na ovom prostoru karakterizira daljska kultura

koja traje do u željezno doba. Dosadašnja brojnost brončanodobnih nalazišta, te bogatstvo i osebnost arheološke građe daju zanimljivu sliku naseljenosti vinkovačkoga područja tijekom brončanoga doba.

PREGLED ISTRAŽIVANJA BRONČANOGA DOBA NA VINKOVAČKOM PODRUČJU

Prostor Vinkovaca i okolice privukao je svojim arheološkim bogatstvom arheologe, skupljače starina, te zainteresiralo domaće stanovnike na skupljanje, bilježenje i informiranje Arheološkoga odjela Narodnoga muzeja u Zagrebu još krajem 19. stoljeća. Stoga se brojni nalazi s ovog područja danas čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu, a nalazi koje su pronašli skupljači, kao npr. zbirka Mate Medvedovića, čine većim dijelom jezgru početnog fonda Gradskoga muzeja Vinkovci koji je osnovan 1946. godine. Od toga vremena, uz stalno djelovanje Arheološkoga odjela Gradskoga

¹ Koristim priliku kako bili zahvalila djelatnicama Arheološkoga odjela Gradskoga muzeja u Vinkovcima, dr. sc. IVANI ISKRO-JANOŠIĆ i MARI KRZINARIĆ ŠKRIJANJKO na posudbi građe za pisanje ovog rada. Najsrdačnije zahvaljujem im se. MARKU DIŽDARU za savjete i podatke pri izradi ovog rada. Za izradu crteža zahvaljujem dipl. art. MARTI BEZIC

² Neobjavljeni metalni nalazi iz brončanoga doba na vinkovačkom području obrađeni su u disertaciji dr. sc. SNJEŽANE KARAVANIĆ: "Problem prijelaza iz starije u mlađu fazu kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj", te nisu uključeni u ovaj rad. Stoga popis nalazišta brončanoga doba na vinkovačkom području u sadašnjem stanju ispraznosti nije potpun.

muzeja u Vinkovcima, u terenskim istraživanjima sustavnog ili zaštitnog karaktera povremeno je bio prisutan i Arheološki zavod Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.

Prvi nalazi iz Vinkovaca koji pripadaju razdoblju brončanoga doba otkriveni su 1909. godine na prostoru Brodske imovne općine. Tom su prilikom pronađene amforice rane faze (DIZDAR, 1999., 31., 104., kat. jed. 109.) i faze Lovas slavonsko-srijemske vatinske kulture (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 141.; DIZDAR, 1999., 31., 105., kat. jed. 112.). Na istom položaju pronađene je šuplja sjekira s usicom datirana u stariju fazu kasnoga brončanoga doba (Ha A2) i amforica Belegiš II. kulture (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., sl. 3., 1. T. 6., 4.).

Prilikom zaštitnih iskopavanja 1956. godine na Šetalistu D. Švagelja 2 (bivša Ulica 1, maja 2) otkrivena je keramika bebrinskoga tipa hatvanske kulture (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 141., sl. 2.), koja je zabilježena i u kasnijim istraživanjima na položaju hotela "Slavonije", koji se nalazi na tellu Trznica. U iskopavanju 1960. godine na istom položaju (Šetaliste D. Švagelja 2) pronađen je ulomak donjega dijela glinenoga kalupa za lijevanje šuplje sjekire koji je datiran u vrijeme Belegiš II. kulture (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142.-143., sl. 3., 2; DIZDAR, 1999., 34., 107., kat. jed. 122.).

Godine 1962. S. DIMITRIJEVIĆ istraživao je na južnom dijelu tella Trznica, na prostoru današnjega parkirališta hotela "Slavonije" (DIMITRIJEVIĆ, 1966., 8.) potaknut nalazima iz 19. stoljeća i onima koje je Z. VINSKI skupio 1951. godine prilikom niveliranja ovog prostora za tržnicu (DIMITRIJEVIĆ, 1956., 12.). Na osnovi rezultata ovih istraživanja definirana je vinkovačka kultura kao ranobrončanodobna pojava nastala na vučedolskom supstratu (DIMITRIJEVIĆ, 1966., 8.). Poradi intenzivne urbanizacije središta Vinkovaca, sedamdesetih godina provedena su velika zaštitna istraživanja koja su obuhvatila dijelove višeslojnoga naselja tell tipa na Trznici. Tako je 1976. i 1977. godine prilikom izgradnje robne kuće "Nana" istražen sjeverozapadni dio tella Trznica. U gornjim slojevima nalazila se keramika Belegiš II. kulture (DIZDAR, 1999., 34., 109., kat. jed. 132.-135.). U iskopu je pronađena nadzemna kuća koja je datirana nalazima amforica na podu u vatinsko-belegišku fazu slavonsko-srijemske vatinske kulture (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 68., sl. 5., 1-3; DIZDAR, 1999., 32., 105.-106., kat. jed. 115.-121.). Prilikom izgradnje robne kuće "Zvijezda" i hotela "Slavonija" 1977. i 1978. godine istražen je središnji dio prapovijesnoga naselja koje se nalazilo uz Bosut, pri čemu je otkriveno više slojeva vinkovačke kulture, na osnovi kojih je S. DIMITRIJEVIĆ predložio njeno stupnjevanje na stariju fazu vinkovačke kulture (A), te ranu (B1) i kasnu (B2) fazu mlade vinkovačke kulture (DIMITRIJEVIĆ, 1982.). Na položaju robne kuće "Zvijezda" otkriven je ulomak dvodijelnoga kalupa za lijevanje bojne sjekire ugarskoga tipa koji je datiran u vrijeme vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatinske kulture (DIZDAR, 1999., 32., 105., kat. jed. 113.). Istih godina provedena su zaštitna iskopavanja na položaju današnje zgrade Cibalae banke, gdje su otkriveni prapovijesni slojevi istim slijedom kao i na položaju hotela "Slavonije". U razdoblje kasne faze vatinsko-belegiškoga horizonta, odnosno na prijelaz u kasno brončano doba, datira se nalaz jame s parkirališta Cibalae banke (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 68., sl. 6.). Tu je pronađena i topuzasta neukrašena igla datirana u stariju fazu ka-

snoga brončanoga doba, odnosno u vrijeme Belegiš II. kulture (DIZDAR, 1999., 34., 108., kat. jed. 127.).

Godine 1981. u zaštitnim istraživanjima na položaju Duga ulica br. 2 u Vinkovcima istraženi su, među ostalim, slojevi vinkovačke kulture (ISKRA-JANOŠIĆ, 1993., 70.). Na položaju Duga ulica br. 19-21 u zaštitnim iskopavanjima 1988. godine otkriveno je ognjište sa supstrukcijom od ulomaka keramike vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatinske kulture, dok je iznad njega u sloju zabilježena keramika Belegiš II. kulture (FORENBÄHER, 1991., 56.-57.). brončano šuplje dljeto i igla sa spiralno savijenom glavicom kasnoga brončanoga doba (DIZDAR, 1999., 34., 107., kat. jed. 124., 126.). Godine 1989. istražen je položaj u Dugoj ulici br. 27, gdje je u sloju vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatinske kulture i Belegiš II kulture koji se ne mogu stratigrafski odijeliti, pronađena posuda za lijevanje bronce koja svjedoči o razvijenoj metalurškoj djelatnosti u naselju (DIZDAR, 1999., 34., 107., kat. jed. 123.). Na položaju Duge ulice br. 22 (Grazia) zabilježena je 1990. godine ista stratigrafska slika kao i na položaju Duga ulica br. 19-21 (ISKRA-JANOŠIĆ, 1993., 71.), koja je poslije potvrđena i 1993. godine pri zaštitnim istraživanjima položaja u Dugoj ulici br. 23, a radi se o brončanodobnom, stratigrafski neodjeljivom, sloju naselja vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatinske kulture i Belegiš II. kulture (DIZDAR, 1996.). Na prostoru Ervenice u zaštitnim istraživanjima 1994. godine na položaju u Ulici Matije Gupca br. 4 pronađena je manja količina brončanodobne keramike koja svjedoči o postojanju naselja na povišenom položaju koji se nalazi u trokutu što ga zatvaraju tokovi rijeke Bosuta i potoka Ervenice (KRZNARIĆ, 1994., 38.). U novijim istraživanjima zapadnoga dijela tella Trznica, na položaju Duga ulica br. 33, pronađen je vjerojatno ruš naselja srednjega brončanoga doba i starije faze kasnoga brončanoga doba koji se nalazio na tellu Trznica (KRZNARIĆ ŠKRIVANKO, 1996., 37.-38.). U zaštitnim istraživanjima 1999. godine na položaju Duge ulice br. 40 pronađen je paljevinski grob vinkovačke kulture (ISKRA-JANOŠIĆ, 2000., 62.). Godine 2000. u Dugoj ulici br. 20 pri zaštitnim istraživanjima pronađena je keramika slavonsko-srijemske vatinske i Belegiš II kulture u sloju u koji je većim dijelom ukopan kasniji rimski sloj (ISKRA-JANOŠIĆ 2001., 32.).

Brojni slučajni nalazi brončanoga doba potječu s raznih položaja na prostoru Vinkovaca. Amforica slavonsko-srijemske varijante rane vatinske kulture pronađena je na položaju Krnjaš (Kozarčeva ulica 70), dok se još jedna nalazi u zbirci Medvedović, a potječe s nepoznatoga položaja u Vinkovcima (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 141., T. 6., 5). Na položaju Blato, sjeverozapadno od središta Vinkovaca, pronađeni su bodež s polukružnom bazom na kojoj se nalaze tri rupice za zakovice datiran u ranu slavonsko-srijemsku vatinsku kulturu, te tri brončane krilaste igle (T. 15., 1-3) (DIZDAR, 1999., 31., 103., kat. jed. 106.).

Nalazi tipa Lovas potječu s prostora Brodske imovne općine te Borinaca-vinograd Gugić (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., T. 6., 6), kao i s tella Trznica - hotel "Slavonija" (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 68., sl. 4.). Nalaze tipa Lovas slavonsko-srijemske vatinske kulture zabilježio je S. DIMITRIJEVIĆ istočno od Ervenice (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., karta II.). Na prostoru sjevernoga dijela Gradskoga rimokatoličkoga groblja

(Kačićeva ulica) pronađene su bojne sjekire ugarskoga tipa koje su datirane u Br B1 i prijelaz Br B1/B2, odnosno u vrijeme faze Lovas slavonsko-srijemske vatinske kulture (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., T. 6., 1-2). Na području Vinkovaca pronađena je igla s pečatstom glavicom i plitkim vodoravnim urezima ispod nje te probušenim vratom koja pripada vatinsko-belegiškoj fazi slavonsko-srijemske vatinske kulture (DIZDAR, 1999., 32., 105., kat. jed. 114.).

Na položaju Marica, koji se nalazi u južnom dijelu Vinkovcima, zabilježeni su površinski nalazi keramike Belegiš II kulture (DIMITRIJEVIĆ, 1968., 24.; DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., karta II.). O kasnom brončanom dobu na prostoru Vinkovaca svjedoče i nalazi brončanih igala okrugle i lečaste glavice iz vremena Belegiš II kulture (DIZDAR, 1999., 34., 108., kat. jed. 128.-129.), te ulomci keramike koji su sastavni dio zbirke M. Medvedovića, a pronađeni su u Vinkovcima na nepoznatim položajima. Radi se o ulomcima zdjela avučenih rubova koji su ukrašeni kosim kaneliranjem (T. 1., 1) i kosim fazetiranjem (T. 1., 2) karakterističnim za kulturu polja sa žarama. Ulomak lonca većih dimenzija koji je ukrašen okomitim kaneliranjem mogao bi se pripisati Belegiš II kulturi (T. 1., 3).

U mlade razdoblje kasnog brončanog doba, kada je na ovom području prisutna daljska kultura, datira se nalaz lučne fibule s dva zadebljanja na luku koja je pronađena na području Vinkovaca, te slučajni nalaz mača s punom kovinskom ručkom sa završetkom u obliku šalice, pronađenom 1973. godine na položaju Blato, a kojem se danas nažalost gubi svaki trag. Oba nalaza datirana su u vrijeme Ha B1 (DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142.-143., sl. 3., 3, T. 7.).

Iz Vinkovaca potječu slučajni nalazi koji su sastavni dio zbirke dr. I. Freya, a radi se o brončanoj igli s bikoničnom glavicom ukrašenoj plitkim vodoravnim urezima iz razdoblja ranoga brončanoga doba, brončanom rukohranu četvrtastog presjeka sa spiralnim završecima koji pripada početku srednjega brončanoga doba te ulomku brončanog srpa čija je ručka ukrašena okomitim rebrima, a datiran je u kasno brončano doba (L. NAD-P. NAD, 1964., 12.-13., T. II., 5-6, T. III., 8).

U okolici Vinkovaca, u šumi Aljmaš, južno od Orolika pronađen je slučajno prilikom izgradnje željeznice 1890. godine kosturni grob u kojem se nalazio par igala s pločastom glavicom u obliku čavla, datiranih u srednje brončano doba (Br C1) (VINSKI-GASPARINI, 1973., 182., T. 6., 14).

Prvi, u literaturi, zabilježeni nalazi iz brončanoga doba iz okolice Vinkovaca su slučajno pronađena šuplja sjekira iz Nijemaca (LUBIĆ, 1889., 75.), te ostava pronađena prilikom izgradnje ceste između Otoka i Privlake 1896. godine koja je datirana u II. stupanj ostava kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj (KORDA, 1960., 35.; VINSKI-GASPARINI, 1973., 182.-183., T. 27.-29.).

Godine 1906. u Arheološki muzej u Zagrebu dospjeli su dva vrča vinkovačke kulture, pronađena vjerojatno pri izgradnji kuće Pavla Križaka u Starim Jankovcima (DIMITRIJEVIĆ, 1956., 9., T. V., 32-33).

Pedesetih godina, nakon osnivanja Gradskoga muzeja u Vinkovcima pojačava se arheološka aktivnost i na širem vinkovačkom području. Tako su na Gradini u Podgrađu 1954. godine skupljeni ulomci lonca koji je na vratu ukrašen vodoravnim kanelurama. Vanjska površina lonca je crne, a unutarnja

crvene boje (T. 13.). Ovaj ulomak pripada Belegiš II kulturi.

Godine 1959. prikupio je M. Klajn četiri urne s njive R. Petkovića koja se nalazi uz željezničku stanicu u Vinkovačkim Banovcima (KORDA, 1960., 58.).

Na nogometnom igralištu u Nijemcima pronađena je 1961. godine igla sa spiralno savijenom glavicom (T. 15., 6).

Na prostoru Borinaca u Jarmini 1961. godine prikupljen je ulomak lonca (T. 8., 3) i ulomci zdjela avučenih rubova karakterističnih za kasnobrončanodobnu kulturu polja sa žarama (T. 8., 1-2).

Na položaju Kumenica u Mirkovcima 1967. godine pronađen je ulomak bikonične amforice ukrašene na vratu vodoravnim, a u donjem dijelu tijela posude kosim kaneliranjem. Na prijelazu ramena u donji dio tijela posude nalaze se bradavice (T. 2., 5). Amforica se na osnovi oblika i ukrasa može pripisati Belegiš II kulturi.

Te godine pronađeni su u Vinkovačkim Banovcima na položaju Bezdan ulomci lonca i amforice te ručke i bradavice ispupčenja, što ukazuje na Belegiš II kulturu (T. 4.).

Godine 1968. Arheološki zavod Filozofskoga fakulteta iz Zagreba provodio je pokusna iskopavanja na Gradini kraj Bosuta jugoistočno od Orolika. Tom prilikom otkriveno je kasnolatsko naselje za koje je kasnije zaključeno kako je nastalo na slojevima naselja vinkovačke kulture (MAINARIĆ-PANĐIĆ, 1974., 22.). Te godine pronađen je i zlatni nakit koji je na osnovi tipoloških usporedbi datiran u razdoblje ranoga brončanog doba (MAINARIĆ-PANĐIĆ, 1974., 22.; MAINARIĆ-PANĐIĆ, 1998., 171., sl. 4.). Na položaju Vinogradi u Oroliku godine 1970. prikupljeni su ulomci keramike od kojih se izdvajaju lonac vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatinske kulture, pršljen i ulomak zdjele ukrašene zigovanim motivima, omiljenim u panonskoj inkrustiranoj keramici (T. 6., 1-4). Na Gradini u Oroliku slučajno je pronađen ulomak lonca ukrašen kaneliranjem (T. 6., 5) koji pripada Belegiš II kulturi.

Godine 1979. i 1981. na Gradini u Privlaci, koju je još 1951. godine obišao J. KORDA (KORDA, 1960., 48.), provedena su pokusna iskopavanja pri čemu su zabilježeni kasnolatski sloj iz mladega željeznog doba te sloj Belegiš II kulture iz starije faze kasnoga brončanog doba i sloj vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske varijante vatinske kulture iz srednjega brončanog doba (MAINARIĆ-PANĐIĆ, 1981., 47.).

Slučajne nalaze vinkovačke kulture s Damića gradine u Starim Mikanovcima koji se čuvaju u Arheološkome muzeju u Zagrebu potvrdila su zaštitna istraživanja Gradskoga muzeja Vinkovci 1980. godine (DIMITRIJEVIĆ, 1982., 32., prilog 4.).

Prilikom terenskoga pregleda Nuštra 1992. godine, na položaju Zidine skupljeni su ulomci rubova lonca, ulomak posude ukrašene okomitim kaneliranjem i ulomak posude s nalijepljenom ručkom s otiscima prstiju (TOMIĆIĆ, 1996., 28.-29., sl. 6., sl. 7., 2, 6) koji pripadaju kasnobrončanodobnom vremenu (T. 7.).

Terenskim pregledom djelatnika Arheološkoga odjela Gradskoga muzeja u Vinkovcima 1999. i 2000. godine prikupljena je keramika s brojnih nalazišta na prostoru Vinkovaca. Na položaju Palanka (kod Đukinog stana) - Gorjanski rit u Ivankovu tako su pronađeni ulomci lonca, zdjela, ručke i amforice (T., 9.-10.) vatinsko-belegiške faze slavonsko-

srijemske vatinske kulture i Belegiš II kulture. Prilikom terenskog pregleda položaja Malat 2 u Mirkovcima 1999. godine pronađeni su ulomci amforice ukrašene urezivanjem (T. 2., 4) koja se može datirati u vatinsko-belegišku fazu slavonsko-srijemske vatinske kulture, ulomak tijela, vjerojatno isto amforice ukrašen okomitim kaneliranjem (T. 2., 2), koji se može pripisati Belegiš II kulturi te ulomak ruba lonca (T. 2., 1). Istodobno je pregledan i položaj Malat 3, gdje su nađeni ulomci lonca izvučenih rubova (T. 3., 1-2) kasno-brončodobnih obilježja, ulomak lonca ukrašenog urezivanjem (T. 3., 4) i zdjele vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske varijante vatinske kulture (T. 3., 5). Prilikom pregleda položaja Malat 1 2000. godine pronađen je ulomak amforice ukrašen urezivanjem (T. 2., 3) vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatinske kulture.

Slučajni nalazi brončanog doba bez bližih podataka o okolnostima otkrića brojni su i s okolnog prostora Vinkovaca.

S nepoznatog nalazišta potječu jedna sačuvana i ulomak druge brončane igle s tuljastom glavicom i spiralno uvijenim tijelom (T. 15., 4-5).

Dvije amforice tipa Lovas pronađene su u Starim Jankovcima, otkuda potječe i nalaz jednodijelnog kamenog kupa za lijevanje s ostacima zlata na stijenkama, prema čemu je pretpostavljeno kako je služio za lijevanje zlatnih pločica koje su raskivanjem u žicu postali materijal za izradu nakita omiljenog u vatinskoj kulturi (MAINARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 70., 74., sl. 1., 2, sl. 10., 2). Iz vremena Br B1 poznat je slučajni nalaz rukobrana iz Otočka (VINSKI-GASPARINI, 1973., 182., T. 6., 15). Igla s glavicom u obliku čavla s probušenim zadebljalim vratom i valovitim tijelom iz okolice Vinkovaca čest je nakit u vatinskoj kulturi (MAINARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 74., sl. 11., 2). Među nalaze vatinske kulture ubraja se i bodelj s oštećenom pločicom iz Vinkovačkih Banovaca (MAINARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 74., sl. 11., 1). U Ilači, na položaju rudine Mala gorušica, pronađena je brončana bojna sjekira ugarskoga tipa (T. 14., 1). Još jedna brončana bojna sjekira ugarskoga tipa, samo s diskom većeg promjera na ušici i dužim sječivom, zabilježena je u Jarmini (T. 14., 2).

U Vinkovačkim Banovcima pronađen je ulomak izvučenoga ruba zdjele ukrašen urezanim cik-cak motivom na vanjskoj i unutarnjoj površini, pri čemu su vidljivi tragovi inkrustacije (T. 5., 1).

S nepoznatog položaja u Rokovcima potječu nalazi keramičkih ulomaka koje je Gradskom muzeju u Vinkovcima darovao Ivan Božić (T. 11.-12.). Među nalazima je ulomak lonca izvučenoga ruba ukrašen na unutarnjoj i vanjskoj površini urezanim motivima trokuta i nizom uboda (T. 11., 5). Izdvaja se i ulomak zdjele ukrašene vodoravnim žlijebljenjem, bradavičastim ispupčenjem i urezima (T. 12., 2). Tu su još ulomci ukrašeni vodoravnim žlijebljenjem i mrežom ureza (T. 11., 2) ili urezanim šrafiranim trokutima (T. 11., 1) te ravno dno zdjele čija je stijenka ukrašena okomitim urezanim linijama (T. 12., 1). Urezani ukras ukazuje na ranu vatinsko-belegišku fazu slavonsko-srijemske vatinske kulture kojoj pripada i ulomak vrata lonca ukrašen pseudovrpčastim motivom (T. 11., 4) te ulomak bradavičastoga ukrasa (T. 11., 3). Ulomak zdjele ukrašene vodoravnim žlijeblovima na ramenu posude pripada Belegiš II kulturi (T. 12., 3).

U Vinkovačkim Banovcima, na položaju Galove njive (oranica Dragomira Vučenovića) pronađena je brončana topuzasta igla s četvrtastim gornjim dijelom i tordiranim vratom (T. 5., 3). Iz Vinkovačkih Banovaca, vjerojatno s položaja Đatin, potječe još jedna brončana topuzasta igla s okruglim gornjim dijelom i tordiranim vratom (T. 5., 2).

U Markušići, sjeverozapadno od Vinkovaca, slučajno je prilikom obrade zemlje pronađena ostava narukvica datirana u II. fazu ostava kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj (VINSKI-GASPARINI, 1973., 76., 78., 80., 83., 182., T. 30, C. 1-3). Iz Vinkovačkih Banovaca potječe narukvica od masivne brončane šipke sa zadebljalim krajevima, ukrašena urezanim motivom jelove grančice (T. 5., 4). Brončanodobni nalazi zabilježeni su i na Gradini u Slakovcima (DIMITRIJEVIĆ, 1968., 21.).

Slučajni nalaz bez opširnijih podataka jest i ostava šest brončanih sjekira, koplja i dlijeta iz Njemeaca, datirana u fazu IV. istočne skupine kulture polja sa žarama sjeverne Hrvatske, gdje su ostave rjeđa pojava (VINSKI-GASPARINI, 1973., 152., 165.-166., 168., 170., 182., T. 107, B).

Broj zabilježenih nalazišta koja pripadaju razdoblju brončanoga doba na ovom prostoru sve više raste zahvaljujući mamom radu djelatnika Arheološkoga odjela Gradskoga muzeja u Vinkovcima koji provode brojna zaštitna istraživanja i terenske preglede, kako na području grada tako i na prostorima koji su tijekom Domovinskoga rata bili nedostupni. Ovime, dakle, povijest istraživanja brončanoga doba na vinkovačkom području nije konačna.

NASELJENOST VINKOVAČKOGA PODRUČJA U BRONČANOM DOBU

Na vinkovačkom području početak brončanoga doba obilježila je vinkovačka kultura koja je izrasla na supstratu kasnoklasične vučedolske kulture. Naselja vinkovačke kulture na ovom području, zabilježena su na položajima naselja tell tipa, kako u eponimnim Vinkovcima, tako i na Gradini u Oroliku i na Damica gradini u Starim Mikanovcima, dok se u Starim Jankovcima radi o jednoslojnom naselju na prirodno povišenoj lesnoj gredi. Pri sadašnjem stanju istraživanja poznat je jedan paljevinski grob vinkovačke kulture koji je otkriven na zapadnom rubu tella Trznica u Vinkovcima. Krajem ranog brončanog doba na ovom prostoru počinje razvoj slavonsko-srijemske vatinske kulture (MAINARIĆ-PANDŽIĆ, 1984.).

S nepoznatog nalazišta na ovom području potječu dvije brončane igle s tuljastom glavicom i tordiranim tijelom (T. 15., 4-5). Jedna igla je potpuno očuvana, dok drugoj nedostaje završetak. Igle s tuljastom glavicom rasprostranjene su od područja Straubing i unjetičke kulture na sjeveru do vatinske kulture na jugu (TASIĆ, 1984., 68.). Takva igla pronađena je na Gomolavi u sloju IV. a u jami s keramikom rane vatinske kulture u pravom smislu riječi i ulomcima sjeverne skupine panonske inkrustirane keramike. Kronološki promatrano ovaj bi nalaz odgovarao ranog u srednje brončano doba (TASIĆ, 1977., 204., T. 2.-4.). Pronađene igle na vinkovač-

kom području pripadaju ranoj fazi slavonsko-srijemske vatiinske kulture

Slavonsko-srijemska vatinska kultura obilježava srednje brončano doba na ovom prostoru, gdje je zastupljena od rane faze slavonsko-srijemske vatiinske kulture do vatinsko-belegiške faze kasne vatiinske kulture. Naselja slavonsko-srijemske vatiinske kulture nalazila su se na položajima naselja tipa tell (Vinkovec - tell Trznica, Privlaka - Gradina) ili na prirodnim gredama (Ivankovo - Palanka - Gorjanski rit, Mirkovec - Malat). Groblja ove kulture na području Vinkovaca nisu dosad zabilježena, osim slučajnih nalaza amforica na položaju Krujaš u Vinkovcima, što bi moglo ukazivati na groblje s obzirom na blizinu velikog onodobnog naselja. Područje Vinkovaca i okolice obiluje nalazištima keramike i metalnih predmeta karakterističnih za to razdoblje.

Iz Vinkovačkih Banovaca potječe ulomak izvučenog ruba zdjele koji je ukrašen s vanjske i unutarnje strane urezivanjem cik-cak linije u kojoj su vidljivi tragovi inkrustacije (T. 5., 1). U južnoj Bačkoj na lokalitetu Odžaci V pronađen je ulomak ruba posude ukrašen cik-cak urezivanjem gdje je očuvan i dio tijela posude, vjerojatno lonca, ukrašen žigovanim motivima koji su omiljeni u brončanodobnim skupinama inkrustirane keramike (KARMANSKI, 1975., 4., T. III., 6.). Na Krčevinama u Milinoj skeli pronađen je ulomak ruba zdjele većih dimenzija ukrašen na unutarnjoj strani ruba cik-cak linijom i nizom uboda, dok je stijenka s vanjske strane ukrašena žigovanim kružnicama (KARMANSKI, 1975., 10., T. X., 2.). Te je ulomke Karmanski datirao u kraj ranoga brončanog doba. Urezani cik-cak ukras zabilježen je na amforici tipa Lovas iz Dalja (VINSKI, 1958., 23., T. X., 6.). Prisutan je, dakle, i u srednjem brončanom dobu na području faze Lovas slavonsko-srijemske vatiinske kulture.

U Rokovcima je pronađen ulomak lonca izvučenoga ruba ukrašenoga urezanim šrafiranim trokutima na rubu unutarnje površine, zatim s dva vodoravna niza kratkih ureza, te vodoravnim žlijebljenjem, dok na vanjskoj strani iza ukrasa vodoravnog žlijebljenja slijede urezani šrafirani trokuti koji su prekinuti kratkim urezima (T. 11., 5). S istoga položaja potječe ulomak zdjele ukrašene vodoravnim žlijebljenjem koje prekida bradavičasto ispupčenje na ramenu i kratkim urezima na prijelazu ramena u donji dio tijela posude, dok se na donjem dijelu posude nalaze vodoravni žljebovi i kose urezane linije (T. 12., 2). Ulomak ukrašen vodoravnim žlijebljenjem i mrežom ureza (T. 11., 2), ulomak ukrašen urezanim šrafiranim trokutima (T. 11., 1) te ravno dno zdjele čija je vanjska površina ukrašena okomitim urezanim linijama (T. 12., 1), dio su ovoga slučajnog nalaza. Ukras šrafiranih trokuta na vanjskoj strani posude zabilježen je i na loncu u brončanodobnom sloju na tellu Trznica - Duga ulica br. 23 u Vinkovcima (DIZDAR, 1996., 14., T. 2., 5.) i čaši pronađenoj u iskopu za robnu kuću "Nama" (DIZDAR, 1999., 106., kat. jed. 118.). Isti ukras zabilježen je i na ramenu amforice tipa Lovas iz Vežica kod Srijemskih Karlovača koja se danas čuva u Arheološkom muzeju u Zagrebu (VINSKI, 1958., 24., T. IX., 5.). Ukras šrafiranih trokuta uočen je na nalazima u Odžacima V u Bačkoj, gdje su datirani u srednje brončano doba (KARMANSKI, 1975., 3., 13., T. II., 7 a, T. XIII., 1a). Nalazi keramike iz Vinkovačkih Banovaca i Rokovaca ukrašene urezanim cik-cak motivom i motivom trokuta ukazuju

li bi na ranu vatinsko-belegišku fazu slavonsko-srijemske vatiinske kulture.¹ U Rokovcima je pronađen ulomak lonca s urezanim pseudovrpčastim ukrasom (T. 11., 4) i ulomak s bradavičastim ukrasom koji pripada vatinsko-belegiškoj fazi slavonsko-srijemske vatiinske kulture (T. 11., 3).

Na položaju Vinogradi u Oroliku slučajno su pronađena dva ulomka vrata lonca ukrašena pseudovrpčastim vodoravno položenim linijama (T. 6., 2-3). Jedan od njih ima i malu usicu karakterističnu za vatinsko-belegišku fazu slavonsko-srijemske vatiinske kulture. Na istom položaju pronađen je ulomak zdjele ukrašene žigovanim motivom koncentričnih kružnica omiljenih u srednjobrončanodobnim skupinama s inkrustiranom keramikom (T. 6., 1) i keramički pršljen (T. 6., 4). Nalazi vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatiinske kulture i daljsko-bjelobrdske skupine s inkrustiranom keramikom česti su na području uz Dravu i Dunav, gdje daljsko-bjelobrdska skupina svojim utjecajem prodire prema jugu na područje slavonsko-srijemske vatiinske kulture. U Aljmašu, na položaju Podunavlje u naselju Veliki Varod u Erdutu, u Parlogu, te u naselju Dalju-Livadice, uz slavonsko-srijemsku vatinsku kulturu pojavljuje se i daljsko-bjelobrdska skupina inkrustirane keramike (ŠIMIĆ, 1993., 134., 136., sl. 5., 2, sl. 6., 4-5, sl. 7., 1, sl. 8., 13, sl. 9.). Najjužnije dosad poznato nalazište daljsko-bjelobrdske skupine inkrustirane keramike je Dalj-Savulja (ŠIMIĆ, 1993., 132.). Ulomak inkrustirane daljsko-bjelobrdske keramike zabilježen je i u Vinkovcima na položaju hotela Slavonije (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., sl. 12., 1.). Neka buduća istraživanja pokazat će mogu li nalazi s vinkovačkog područja povući tu granicu još južnije do Bosuta.

Na položaju Palanka-Gorjanski rit u Ivankovu pronađeni su ulomak ruba i vrata lonca, ukrašeni pseudovrpčastim urezivanjem u trakama po četiri niza (T. 9., 4), zatim ulomak vrata lonca ukrašen pseudovrpčastim urezivanjem u trakama po tri niza (T. 9., 3) te ulomci posude ukrašeni pseudovrpčastim urezivanjem u vrpčama po dva niza (T. 9., 2). Pronađeni su i ulomak zdjele ukrašen urezanim vodoravnim linijom i nizom uboda (T. 10., 4), ulomak ravnog ruba zdjele (T. 10., 1) i ulomak ukrašen s okomitim urezanim linijama na ručki amforice (T. 10., 7). Ulomci keramike su većinom crne boje, samo je jedan tamnosmeđi. Izdvojeni oblici i ukrasi ukazuju na vatinsko-belegišku fazu slavonsko-srijemske vatiinske kulture.

U Mirkovcima na položaju Malat pronađeni su ulomak zdjele ukrašene bradavičastim ispupčenjem (T. 3., 5), ulomak vrata lonca ukrašen urezivanjem i bradavičastim ispupčenjem (T. 3., 4), ulomak male amforice ukrašene urezivanjem (T. 2., 4), te još jedan ulomak ukrašen urezivanjem (T. 2., 3). Opisani ulomci pripadali bi vatinsko-belegiškoj fazi slavonsko-srijemske vatiinske kulture.

¹ Nalazi ukrašeni motivom cik-cak linija i urezanim trokutima ispupčenim urezanim linijama rjeđe su dosad zabilježeni u srednjem brončanom dobu na tom području. Nalaz istog motiva na posudi s ukrasom panonske inkustrirane keramike ukazuje na pojavnost ovog ukrasa krajem ranoga brončanog doba na ovom prostoru. Pojavljivanje tog ukrasa na amforama tipa Lovas pronađenih na području Srijema i istočne Slavonije, te u brončanodobnom sloju naselja na tellu Trznica u Vinkovcima svjedoči o upotrebi ovog ukrasa u vatinsko-belegiškoj fazi slavonsko-srijemske vatiinske kulture. Ulomci keramike slučajno pronađeni na vinkovačkom području mogu samo svojim ukrasom govoriti o vremenu kojem bi pripadali.

Na Blatu su pronađene dvije oštećene brončane krilaste igle i ulomak igle četvrtastog presjeka koji vjerojatno pripada dosta oštećenoj igli istog tipa (T. 15., 1-3). Jednoj igli nedostaju krilasto raskovani izdanci, dok je drugoj oštećena i reljefno ukrašena pločica. Krilaste igle s prostora istočne Slavonije, Srijema, južnoga Banata i Bačke u upotrebi su od prijelaza ranoga brončanog doba do kraja srednjega brončanog doba i vežu se uz vatinsku kulturu (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1971., 16.). Najbliži nalazi krilastih igala nalazu iz Blata je manja ostava krilastih igala iz Nijemaca (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1971., 15., T. I., II., 1-3), te nalaz krilaste igle iz Iloka (BALEN-LETUNIĆ, 1977.-1978., 98., T. III., 2).

U Ilači, na rudini Mala gorušica (T. 14., 1) te u Jarmini (T. 14., 2) pronađene su brončane bojne neukrašene sjekire ugarskog tipa. S ova dva nalaza broj brončanih bojnih sjekira pronađenih na vinkovačkom području doseže broj pet. Uz dvije bojne sjekire s područja Gradskoga rimokatoličkoga groblja, od kojih je jedna ukrašena (DIMPRIJEVIĆ, 1979., 142., T. 6., 1-2), poznata je još jedna neukrašena sjekira iz Vinkovaca koju čuva Arheološki muzej u Zagrebu (VINSKI, 1958., 29.; HANSEL, 1968., 191., T. 38., 13. karta 11.). Sjekire iz Ilače i Jarmine pripadaju također tipu B prema Nestoru. U tipologiji A. Mozsolics brončana sjekira iz Jarmine pripada tipu Bb, a brončana bojna sjekira iz Ilače tipu Bc (MOZSOLICS, 1967., 41., sl. 6., 11.). A. Mozsolics datira te tipove B sjekira s pločicom na vratu u horizont Kosziderpaldás ostava (B III b), odnosno prema Reineckeru Br B (MOZSOLICS, 1967., 49.). B. HANSEL taj tip sjekira svrstava u tip B 1 b i datira ih od MD II do kraja MD III razdoblja (Br B 1 do kraja Br C 1) (HANSEL, 1968., 62.-63.). Brojnost nalaza brončanih bojnih sjekira na području Vinkovaca i nalaz ulomka dvodijelnog kalupa za lijevanje brončanih bojnih sjekira na tellu Tržnica-robnja kuća Zvijezda (DIZDAR, 1999., 32., 105., kat. jed. 113.) ukazuje na domaću metalušku radionicu u vrijeme faze Lovis i vatinsko-belegijske faze slavonsko-srijemske vatinske kulture. Nalazi neukrašenih bojnih sjekira s pločicom na vratu tipa B na području rasprostiranja vatinske kulture zabilježeni su u Zemunu i Vršcu (MOZSOLICS, 1967., 41.-42.).

Iz slavonsko-srijemske vatinske kulture na ovom području izniknula je Belegijs II kultura koja karakterizira stariju fazu kasnog brončanog doba u istočnoj Slavoniji i Srijemu.

S nepoznatog položaja iz Vinkovaca očuvani su ulomci zdjela uvučenih rubova, ukrašeni kosim kaneliranjem (T. 1., 1.) i kosim fazetiranjem (T. 1., 2.) i ulomak lonca većih dimenzija ukrašenog okomitim zlijebljenjem (T. 1., 3). Nalazi potječu iz zbirke Medvedović. Ulomci zdjela ukazuju na kulturu polja sa žarama (skupina Zagreb i skupina Velika Gorica), a lonac na Belegijs II kulturu. Utjecaj kulture polja sa žarama dosad nije zabilježen u nalazima keramike kasnoga brončanog doba na vinkovačkom području, što je zanimljivo jer se radi o istočnom rubnom području zapadne skupine kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj. Zajednička obilježja kasnog brončanog doba u zapadnom i istočnom području sjeverne Hrvatske jesu metalni predmeti pronađeni u ostavama, naseljima i pojedinačni nalazi. O keramičkim nalazima iz zbirke Medvedović nije moguće točno reći odakle potječu te će rezultati budućih istraživanja vjerojatno odgovoriti na pitanje (ne)prisutnosti keramike kulture polja sa žarama na vinkovačkom području.

Na položaju Palanka-Gorjanski rit u Ivankovu pronađen je ulomak ruba i tijela šalice, ukrašen okomitom kaneliranjem (T. 10., 2), ručka s bradavicom (T. 9., 5), te ulomak zdjele ukrašene okomitim kaneliranjem (T. 10., 5). Ovi nalazi ukazuju na Belegijs II. kulturu.

Na položaju Malat u Mirkovcima pronađeni su ulomci tijela amforica ukrašene okomitim kaneliranjem (T. 2., 2). S položaja Kamenica u Mirkovcima potječe ulomak bikonične amforice crne boje, ukrašene vodoravnim kaneliranjem na vratu i gornjem dijelu posude, te kosim kaneliranjem u donjem dijelu posude (T. 2., 5) koja nedvojbeno pripada Belegijs II. kulturi.

Među skupljenim materijalom s položaja Zidine u Nuštru (T. 7.) najbrojniji su ulomci velikih lonaca. Uz ulomak s ručkom s otiscima prstiju, zanimljiv je i ulomak posude crne boje ukrašen okomitim kaneliranjem. Što ukazuje na Belegijs II. kulturu.

Na Gradini u Podgradu pronađeni su ulomci lonca čiji vrat je ukrašen vodoravnim kaneliranjem (T. 13.). Vanjska površina je crne boje, a unutarnja površina je crvena. Ukras i način pečenja ukazuju na razvijenu Belegijs II kulturu (FORENBAUER, 1988., 29.).

U Rokovcima je pronađen ulomak bikonične zdjele izvučenog ruba ukrašene trima vodoravnim zljebovima na ramenu posude (T. 12., 3). Takve zdjele obilježja su Belegijs II kulture.

U Vinkovačkim Banovcima, na položaju Bezdan, pronađeni su ulomci lonaca i ručke ukrašeni okomitim kaneliranjem te ulomak amforice ukrašen kosim kaneliranjem i dvjema bradavicama na prijelazu ramena u donji dio tijela posude (T. 4., 1., 4-5., 7). Zabilježeni nalazi pripadaju Belegijs II kulturi.

O neprekinutom slijedu vatinsko-belegijske faze slavonsko-srijemske i Belegijs II kulture svjedoče primjeri nalazišta gdje su prisutne obje kulture, kako na vinkovačkom tako i na širem području istočne Slavonije uz rijeke Dunav i Dravu otkud su ove kulture prodirale prema sjeveru. Na položajima Brodske imovne općine i tella Tržnica u Vinkovcima pronađeni su nalazi objiju kultura. Na nekoliko mjesta na tellu Tržnica pri arheološkim istraživanjima nije se stratigrafski moglo odjeliti slavonsko-srijemsku vatinsku kulturu od Belegijs II kulture već samo tipološkom razdiobom keramičkih nalaza (FORENBAUER, 1991., 56.-57.; DIZDAR, 1996., 24.). Isti slučaj je zabilježen pri istraživanju Gradine u Privlaci (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1981., 47.). Terenskim pregledom zabilježeni su još dva nalazišta s keramikom slavonsko-srijemske vatinske kulture i Belegijs II kulture. Radi se o položajima Palanka-Gorjanski rit u Ivankovu i Malat u Mirkovcima. Oba položaja su prirodne grede i prema brojnosti keramičkog materijala može se zaključiti kako se vjerojatno radi o naseljima. U Gradski muzej u Vinkovcima prispjeli su nalazi iz Rokovaca. Položaj nije poznat, a radi se o ulomcima keramike slavonsko-srijemske vatinske i Belegijs II kulture.

Slijed Belegijs II. kulture na naseljima vatinsko-belegijske faze vatinske kulture zabilježeni su i sjeverno od vinkovačkog područja na Krčevinama u Osijeku, Ekonomiji u Klisi, Velikom Varodu u Erdutu i Podunavlju, te Zlatnoj ulici u Aljmašu (ŠIMČE, 1993., 132., 134., 138., sl. 4., sl. 5., sl. 11., 2. sl. 11., 4). Istraživanjem naselja na položaju Livadiće u

Dalju zabilježeni su nalazi slavonsko-srijemske vatijske kulture i Belegiš II kulture koje nije bilo moguće stratigrafski razlučiti. U plićem sloju pojavljuju se ulomci keramike obiju kultura, dok su u stratigrafski dubljem sloju pronađeni nalazi vatijsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatijske kulture (ŠIMČIĆ, 1987., 11.). Područje istočne Slavonije uz rijeke Dunav, Bosut i Dravu na prijelazu srednjeg u kasno brončano doba nije bilo izloženo promjenama u načinu života. Različitost se može uočiti jedino u novom izrazu ukrašavanja keramike čiji su oblici preuzeti, a brojni motivi srednjeg brončanog doba izvedeni novim načinom u kasnom brončanom dobu, što je izričaj nove mode koju su prihvatili srednjobrončanodobni stanovnici.

O kasnom brončanom dobu na ovom području svjedoče i metalni nalazi. Radi se o predmetima koji su karakteristični za srednjoeuropski kasnobrončanodobni prostor i koji prelaze granice kultura zadanih određenim keramičkim materijalom. Na Galovim njivama u Vinkovačkim Banovcima pronađena je brončana topuzasta igla četvrtastog gornjeg dijela i tordiranog vrata (T. 5., 3), dok je također u Vinkovačkim Banovcima, na položaju Đatin, pronađena brončana topuzasta igla okrugloga gornjeg dijela i tordiranog vrata (T. 5., 2). Nalazi igala s tordiranim vratom zabilježeni su na groblju Surčin izvan grobnih cjelina s keramikom Belegiš II kulture (VINSKI-GASPARINI, 1973., 27., T. 4., 10-12.) i u Lašovu (VINSKI-GASPARINI, 1973., 49., T. 19., 5). Prema srednjoeuropskom kontekstu ove igle datiraju se u početak kulture polja sa žarama (Br C 2, početak Br D stupnja). Prisutnost na području sjeverne Hrvatske opravdava njihovo uvrštavanje u inventar nalaza I. faze grobalja i ostava kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj i istočnom međurječju (VINSKI-GASPARINI, 1973., 49.). Nalazi ovih igala u Belegiš II kulturi, dakle na prostoru istočnog međurječja te na području zapadnog međurječja, u Donjoj Austriji, jugozapadnoj Njemačkoj, istočnoj Francuskoj, zapadnoj Švicarskoj, govori o pripadnosti srednjoeuropskoj proizvodnji na početku kasnoga brončanog doba.

U Vinkovačkim Banovcima je tako pronađena narukvica od brončane šipke D-presjeka s urezanim motivom jelove grančice (T. 5., 4) koji je karakterističan za II. fazu ostava kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj. Oblikom slične narukvice od brončane šipke i zadeljbalih krajeva pronađene su u obližnjoj ostavi Markušica koja je također datirana u II. fazu ostava kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj. Narukvice ovoga oblika općenito su karakteristične za Karpatsku kotlinu, dok je slično šrafiranim poljima ukrašena narukvica iz ostave Otok-Privlaka (VINSKI-GASPARINI, 1973., 81., 83., T. 28., 34., T. 30. C).

Na nogometnom igralištu u Nijemcima pronađena je brončana igla sa spiralno savijenom glavicom (T. 15., 6). Igle sa spiralno savijenom glavicom pronađena je u Vinkovcima na položaju tell Trznica - Duga ulica br. 19-21 (DIZDAR, 1999., 34., 107., kat. jed. 126.). U Sarvašu, naselju Belegiš II kulture pronađena je igla okrugloga presjeka sa spiralno savijenom glavicom (ŠIMČIĆ, 1992., 32.; ŠIMČIĆ, 1993., 140., sl. 13., 3.). Igle sa spiralno savijenom glavicom zabilježene su i na Karaburmi, groblju Belegiš I i Belegiš II kulture (TODOROVIĆ, 1977., 54., 78., T. XXII., 10. T. XXIV., 5), a česte su i u dobovsko-ruškoj skupini kulture polja sa žarama

(STARE, 1975., 28., T. 7., 9, 33, T. 34., 1, T. 36., 2) te u ljubljanskoj skupini (KNEŽ, 1966., 58., 74., T. 4., 2, T. 6., 7).

Na slovenskom području igle sa spiralno savijenom glavicom tumače se kao panonski utjecaj koji je išao preko brežičkih vrata (GABROVEČ, 1983., 66.). One svoje porijeklo vuču od srednjega brončanog doba. Kronološki su neosjetljive te se datiraju od srednjega do u kasno brončano doba.

Mlađu fazu kasnoga brončanog doba na ovom prostoru obilježila je daljska kultura koja se razvila na prostoru Belegiš II kulture u zapadnom Srijemu i istočnoj Slavoniji. Belegiš II kultura iščezla je krajem starije faze kasnoga brončanog doba (kraj Ha A faze). Daljska kultura nastala je u krilu kulture polja sa žarama pod utjecajem skupine Vâl iz Transdanubije, na prijelazu drugog u prvo tisućljeće prije Krista. Na području istočne Slavonije nositelji daljske kulture naseљjavali su se na položajima prethodne Belegiš II kulture. Svoje mrtve su spaljivali i pokapali u žarama.

Nalazi skupljeni na Borincima kod Jarmine ukazuju na daljsku kulturu. Radi se o ulomku lonca ukrašenoga kosim kanelurama na prijelazu ramena u donji dio posude, ulomcima zdjela uvučenih rubova ukrašenih vodoravnim i kosim fazetiranjem i ulomku keramičke okrugle ploče (T. 8.).

Daljska kultura nastavila je živjeti i u starije željezno doba na ovom području te je moguće zamijetiti dugi neprekinuti slijed kultura od srednjega brončanog doba do u starije željezno doba na vinkovačkom području.

ZAKLJUČAK

Na zemljopisno izuzetnom položaju, na plodnom ravnjaku uz vodene tokove, sjecištu puteva i utjecaja, vinkovačko područje je u brončano doba bilo privlačno mjesto za naseљjavanje, o čemu svjedoči broj zasada poznatih nalazišta i slijed kultura.

Rano brončano doba obilježila je vinkovačka kultura koja se iznjedrila iz eneolitičkog supstrata kasne klasične vučedolske kulture pod utjecajem s egejskog područja. Zabilježena su naselja (tell Trznica u Vinkovcima, Gradina u Oroliku, Damića Gradina u Starim Mikanovcima), te jedan grob vinkovačke kulture (u Dugoj ulici br. 40 na tellu Trznica u Vinkovcima) na ovom području. Prijelaz s ranog na srednje brončano doba obilježila je rana faza slavonsko-srijemske vatijske kulture zabilježena pojedinačnim nalazima amforica (Krnjaš i Brodska imovna općina u Vinkovcima) koje se prema svojem obliku i ukrasu svrstavaju u početak vatijske kulture na ovom području u drukčijoj varijanti nego na području južnog Banata i Bačke te u nalazima bodeža i krilastih igala (Blato u Vinkovcima). Slijedi tip Lovas definiran prema horizontu ostava u vrijeme Br B 1 koje su prisutne na području istočne Slavonije i Srijema. Prema oblicima keramičkih amforica pronađenih u ostavama tipa Lovas i zabilježenih i na drugim nalazištima (Brodska imovna općina, tell Trznica u Vinkovcima, Borinci, Stari Jankovci) na ovom području izdvojena je faza Lovas slavonsko-srijemske vatijske kulture u istočnoj Slavoniji i zapadnom Srijemu. Keramika faze Lovas nije do sada zabilježena u stratigrafskoj slici istraživanih nalazišta. Faza Lovas, prije svega, definirana je metalnim predmetima. Uz rukobran sa spiralnim završecima

iz Otoka zanimljiviji su i nalazi bojnih sjekira tzv. ugarskog tipa na vinkovačkom području (Gradsko rimokatoličko groblje u Vinkovcima, Jamina, Ilača). Nalaz kalupa u sloju vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske kulture na tellu Trznica u Vinkovcima govori o metalurškoj radionici ovih sjekira na ovom području. Nalaz kalupa te keramike daljsko-hjelobrdske skupine inkrustirane keramike, vatinsko-belegiške faze slavonsko-srijemske vatinske kulture i Belegiš II kulture u neodjeljivom stratigrafskom sloju govori o kontinuitetu na ovom području. Ostaje otvoreno pitanje jesu li se bojne sjekire lijevale još i u vatinsko-belegiškoj fazi slavonsko-srijemske vatinske kulture ili malobrojnost keramike koja se kronološki može vezati uz fazu Lovas slavonsko-srijemske vatinske kulture u brončanodobnom sloju u naselju na tellu Trznica govori o ranoj vatinsko-belegiškoj fazi slavonsko-srijemske vatinske kulture, s obzirom na nemogućnost uočavanja stratigrafske odvojenosti između tipološki izdvojenih faza. Razvijenu vatinsko-belegišku fazu slavonsko-srijemske kulture na početku kasnoga brončanog doba zamijenila je Belegiš II. kultura. Slijed ovih dviju kultura može se uočiti na već istraživanim naseljima (tell Trznica u Vinkovcima, Gradina u Privlaci) i na tek zabilježenim položajima (Palanka-Gorjanski rit u Ivankovu, Malat u Mirkovcima). Brojnost nalazišta ovih kultura, mogućnost praćenja njihova slijeda na pojedinim položajima, odabir položaja, kvalitetna keramika, brončani predmeti govore o mirnom i povoljnom životu stanovnika na ovom području u srednjem i starijoj fazi kasnoga brončanog doba. U mlađoj fazi kasnoga brončanog doba na tom području je prisutna daljska kultura kao skupina kulture polja sa žarama kasnoga brončanog doba u istočnome međurječju. Snažna daljska kultura traje do u željezno doba, što govori o neprekidnom slijedu naseljenosti na ovom području.

Novi podaci o nalazištima govore u prilog guste naseljenosti vinkovačkog područja u brončanom dobu, kada razvojem metalurgije dolazi i do jačanja trgovine i društvenoga razvoja te jačih previranja stanovništva. Brončano doba obilježile su kulture koje su se smjenjivale u kontinuitetu na prethodnoj domaćoj osnovi pod utjecajem susjednih snažnijih pojava. Brončani predmeti pronađeni na ovom području ukazuju na jake veze sa srednjom Europom i Karpatskom kotlinom i pripadnosti tom području. Nejasan prijelaz ranog na srednje brončano doba na tom području rezultat je slabe istraženosti. Vjerojatno će buduća istraživanja rasvijetliti taj tamni djelić niti neprekidnog slijeda brončanodobnih kultura od eneolitika do u starije željezno doba.

POPIS NALAZIŠTA BRONČANOGA DOBA NA VINKOVAČKOM PODRUČJU (sl. 1., 2., 3.)

NASELJA

1. VINKOVCI-TRZNICA

vinkovačka kultura, bebrinski tip hatvanske kulture, slavonsko-srijemska vatinska kultura, Belegiš II kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1966., 8., 28.-36.; DIMITRIJEVIĆ, 1979., 140.-143.; DIMITRIJEVIĆ, 1982., 140.-143.; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984.; FORENBAHER, 1988., 25.; FORENBAHER, 1991., 56.-57.; ISKRA-JANOŠIĆ, 1993.; KRZNARIĆ ŠKRIVANKO, 1996., 37.-38.; DIZDAR, 1996.; DIZDAR, 1999., KRZNARIĆ ŠKRIVANKO, 1999.; ISKRA-JANOŠIĆ, 2000., 62.; ISKRA-JANOŠIĆ 2001., 32.

2. VINKOVCI-ERVENICA

Literatura: KRZNARIĆ ŠKRIVANKO, 1994., 38.; ISKRA-JANOŠIĆ - KRZNARIĆ ŠKRIVANKO, 1995., 3.-4.

3. IVANKOVO-PALANKA-GORJANSKI RIT

slavonsko-srijemska vatinska kultura, Belegiš II kultura

4. MIRKOVCI-MALAT

slavonsko-srijemska vatinska kultura, Belegiš II kultura

5. NUSTAR-ŽIDINE

Belegiš II kultura

Literatura: TOMIČIĆ, 1996., 28., 29., sl. 6., sl. 7., 2. 6.

6. OROLIK-GRADINA

vinkovačka kultura

Literatura: MAJNARIĆ PANDŽIĆ, 1974., 22.; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1998., 171., sl. 4.

7. PODGRADE-GRADINA

Belegiš II kultura

8. PRIVLAKA-GRADINA

slavonsko-srijemska vatinska kultura, Belegiš II kultura

Literatura: MAJNARIĆ PANDŽIĆ, 1981., 47.; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 67.-72., sl. 7., 8., 9.; FORENBAHER, 1988., 25.; FORENBAHER, 1991., 54., sl. 2., 3., 4.

9. SLAKOVCI-GRADINA

Belegiš II kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1968., 21.

10. STARI MIKANOVCI-DAMIĆA GRADINA

vinkovačka kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1982., 32., prilog 4.

GROBOVI

11. VINKOVCI-KRNJAŠ

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1956., 13.; DIMITRIJEVIĆ, 1966., 36.; DIMITRIJEVIĆ, 1979., 141., T. 6., 5.; VINSKI-GASPARINI, 1983., a. 497.; DIZDAR, 1996., 8.; DIZDAR, 1999., 31., 104., kat. jed. 108.

12. OROLIK-ALJMAŠ

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: VINSKI-GASPARINI, 1973., 31., 32., 42., 182., T. 6., 14.; VINSKI-GASPARINI, 1983., a. 498., T. LXXI., 1-2 a.

13. VINKOVAČKI BANOVCI-NIIVA R. PETKOVIĆA

slavonsko-srijemska vatinska kultura ili Belegiš II kulture

Literatura: KORDA, 1960., 58.

OSTAVE14. *MARKUŠICA*

ostava II. faze kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj

Literatura: VINSKI-GASPARINI, 1973., 76., 78., 80., 83., 182., T. 30., C 1-3.; VINSKI-GASPARINI, 1983., c. 654.-656.

15. *NIJEMCI*

daljska kultura

Literatura: VINSKI-GASPARINI, 1973., 152., 165., 166., 168., 170., 182., T. 107. B; VINSKI-GASPARINI, 1983., b. 604.

16. *NIJEMCI-CIGLAVA*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1971., 15., T. I., II., 1-3.; BALEN-LETUNIĆ, 1977./1978., 102.; VINSKI-GASPARINI, 1983., a. 498.

17. *OTOK-PRIVLAKA*

ostava II. faze kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj

Literatura: KORDA, 1960., 35.; VINSKI-GASPARINI, 1973., 21., 36., 43., 81., 182.-183., T. 27.-29.; VINSKI-GASPARINI, 1983., c. 654.-660.

SUČAJNI NALAZI18. *VINKOVCI-BLATO*

mlada faza kasnoga brončanog doba

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142.-143., sl. 3., 3, T. 7.

19. *VINKOVCI-BLATO*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: DIZDAR, 1999., 31., 103., kat. jed. 106.

20. *VINKOVCI-BRODSKA IMOVNA OPĆINA*

slavonsko-srijemska vatinska kultura, Belegiš II kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1979., 141.-142., sl. 3., 1., T. 6., 4; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 68., sl. 14., 1., 2.; DIZDAR, 1996., 8.; DIZDAR, 1999., 31., 104., 105., kat. jed. 109., 112.

21. *VINKOVCI-ERVENICA-TRBUŠANCI*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., karta II.; DIZDAR, 1996., 9.

22. *VINKOVCI-GRADSKO RIMOKATOLIČKO GROBLJE*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: VINSKI, 1958., 29.; DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., T. 6., 1-2.; VINSKI-GASPARINI, 1983., a. 498.; DIZDAR, 1999., 32., 104., kat. jed. 110.-111.

23. *VINKOVCI-MARICA*

Belegiš II kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1968., 24; DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., karta II.; DIZDAR, 1996., 9.

24. *IJAČA-RUDINA MALA GORUŠICA*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

25. *JARMINA*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

26. *JARMINA-BORINCI*

daljska kultura

27. *JARMINA-BORINCI-VINOGRAD GUGIĆ*

slavonsko-srijemska vatinska kultura, daljska kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1979., 142., T. 6., 6; DIZDAR, 1996., 8.; DIZDAR, 1999., 32.

28. *MIRKOVCI-KAMENICA*

Belegiš II kultura

29. *NIJEMCI*

kasno brončano doba

Literatura: LJUBIĆ, 1889., 75.

30. *NIJEMCI-NOGOMETNO IGRALIŠTE*

Belegiš II kultura

31. *OROLIK-VINOGRADI*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

32. *OTOK*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: VINSKI-GASPARINI, 1973., 182., T. 6., 15.; BALEN-LETUNIĆ, 1977./1978., 104., T. III, 6.; VINSKI-GASPARINI, 1983., a. 498., T. LXXI., 9.

33. *ROKOVCI*

slavonsko-srijemska vatinska kultura, Belegiš II. kultura

34. *STARI JANKOVCI*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 70., 74., sl. 1., 2., sl. 10., 2.; ŠIMIĆ, 1993., 129.

35. *STARI JANKOVCI - KUĆA PAVLA KRIZAKA (1906.)*

vinkovačka kultura

Literatura: DIMITRIJEVIĆ, 1956., 9., T. V., 32-33

36. *VINKOVAČKI BANOVCI*

slavonsko-srijemska vatinska kultura

Literatura: MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, 1984., 74., sl. 11., 1.

37. *VINKOVAČKI BANOVCI*

Belegiš II kultura

Literatura: Nakit od prethistorije do srednjega vijeka, 1990., 11., sl. na str. 6.

38. *VINKOVAČKI BANOVCI-BEZDAN*

Belegiš II kultura

39. *VINKOVAČKI BANOVCI-DATIN*

Belegiš II kultura

40. *VINKOVAČKI BANOVCI-GALOVE NIVE*

Belegiš II kultura

LITERATURA

- BALEN-LUTONIC, D., 1977.-1978., Prilog proučavanju nakita Koszider-horizonta u jugoslavenskom Podunavlju, *VAMZ X-XI*, Zagreb, 97-108.
- DIMITRIJEVIĆ, S., 1956., Prilog daljem upoznavanju Vučedolske kulture, *Opuscula I*, Zagreb, 5-49., T. I-XV.
- DIMITRIJEVIĆ, S., 1966., *Arheološka iskopavanja na području vinkovačkog muzeja (Recension 1957-1965)*, *ActaMCH* I, Vinkovci, 33-99.
- DIMITRIJEVIĆ, S., 1968., *Sopotsko-lendavska kultura*, *MonArch I*, Zagreb.
- DIMITRIJEVIĆ, S., 1979., Arheološka topografija i izbor arheoloških nalaza s vinkovačkog tla, *Civiltas memoriae Iosepho Braunmül divitiu*, *IzdanjaHAD* 4, Vinkovci, 133-282.
- DIMITRIJEVIĆ, S., 1982., Die frühe Vinkovci-Kultur und ihre Beziehungen zum Vučedoler Substrat im Lichte der Ausgrabungen in Vinkovci (1977/78), *Opuscula A* 7, Zagreb, 7-36., T. 1.-7., sl. 1.-8.
- DIZDAR, M., 1996., Brončanodobno naselje u Vinkovcima - Duga ulica br. 23, *Opuscula A* 20, Zagreb, 7-38.
- DIZDAR, M., 1999., Brončano doba, *Vinkovci u svijetu arheologije*, katalog, Vinkovci, 31-37., 101-109.
- FORENBÄHRER, S., 1988., On Pseudoprotovillanova Urns in Yugoslav Danube Area, *Opuscula A* 3, Zagreb, 23-41.
- FORENBÄHRER, S., 1991., Nalazišta grupe Belegiš II u istočnoj Slavoniji, *Opuscula A* 15, Zagreb, 47-69.
- GABROVEČ, S., 1983., Kasno brončano doba, Ljubljanska grupa, *PJZ IV*, Sarajevo, 63-70.
- HANSEL, B., 1968., *Beiträge zur Chronologie der mittleren Bronzezeit im Karpatenbecken I. II. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichtlichen Archäologie des Mittelmeer-Kulturraumes* 8, Bonn.
- ISKRA-JANOŠIĆ, I., 1993., Povijesni pregled arheoloških istraživanja u Vinkovcima, *GOMHV 10 (1992)*, Vinkovci, 61-78.
- ISKRA-JANOŠIĆ, I., 2000., Zaštitno iskopavanje u Vinkovcima - Duga ulica 40, *ObavijestiHAD* 2/2000, Zagreb, 60-63.
- ISKRA-JANOŠIĆ, I., 2001., Vinkovci - zaštitno iskopavanje u Dugoj ulici 20, *ObavijestiHAD* 1/2001, Zagreb, 31-34.
- KARLMAÑSKI, S., 1975., *Brončanodobni i halštatski lokaliteti jugozapadne Bačke*, Odžaci.
- KNEZ, T., 1966., Žarno grobišće u Novem Mestu, *Avex XVII*, Ljubljana, 51-83., T. 1-18.
- KORDA, J., 1960., *Tragovi prošlosti Vinkovaca (kroz zbirke Gradskog muzeja)*, Vinkovci.
- KRZNARIĆ, M., 1994., Erjevica - zaštitno iskopavanje, *ObavijestiHAD* 3/1994, Zagreb, 38-39.
- KRZNARIĆ ŠKRIVANŠKO, M., 1996., Duga ulica 33 - periferni dio tella Tržnica-Hotel, *ObavijestiHAD* 3/1996, Zagreb, 37-39.
- LJUBIĆ, Š., 1889., *Popis arheološkog odjela Narodnog zemaljskog muzeja u Zagrebu, odsjek I, sv. I*, Zagreb.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, N., 1971., Prilog tipologiji i rasprostranjenosti krilastih igala, *KVM* 20, Novi Sad, 13-22.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, N., 1974., Der Goldfund aus Orolik bei Vinkovci, *Atag XV*, Beograd, 21-26.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, N., 1981., Gradina u Prvlaci - utvrđeno kasnoladensko naselje, *ArchPregl* 22, Beograd, 45-48.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, N., 1984., Srednje brončano doba u istočnoj Slavoniji, *IzdanjaHAD* 9, Zagreb, 63-90.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, N., 1998., Brončano i željezno doba, *Prapovijest*, Zagreb, 161-369.
- MUZSOLICS, A., 1967., *Bronzezeit des Karpatenbeckens*, Budapest.
- NAD, I - NAD, P., 1964., *Katalog arheološke zbirke Dr Imre Frey-a, Sombor. Neki od prethistorije do srednjeg vijeka*, katalog (zložbe, Vinkovci 1990).
- STARE, F., 1975., *Dobova. Posavski muzej Brežice, knjiga 2*, Brežice.
- ŠIMIĆ, J., 1987., Dalj - Livadice, naselje iz brončanog doba, Istraživanje 1979. godine, *OsiZbor XVIII-XIX*, Osijek, 7.
- ŠIMIĆ, J., 1992., Horizonti kasnoga brončanog doba na lokalitetu "Gradac" u Sarvašu, *PrilogaArheolZagrebu* 9, Zagreb, 31-48.
- ŠIMIĆ, J., 1993., Kontinuitet nastajanja tijekom brončanoga doba u sjevernoistočnoj Slavoniji, *IzdanjaHAD* 16, Zagreb, 127-148.
- TASIĆ, N., 1977., Die Vatin-Kultur und ihr Chronologisches Verhältnis zu den Kulturen von Vinkovci und Moris und zur Kultur der (transdanubischen) inkristallierten Keramik u *Die Frühbronzenzeit im Karpatenbecken und in den Nachbargebieten. Internationales Symposium 1977*, Budapest-Velem 1977., 199-206., T. 1.-5.
- TASIĆ, N., 1984., Die Vatin-Kultur, Kulturen der Frühbronzenzeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans, Beograd, 59-74., T. XII-XVIII.
- TOĐROVIĆ, I., 1977., *Trasavarijska Karaburma II*, *DissMonB* XIX, Beograd.
- TOŠIĆ, Ž., 1996., Monastertum - Monastir - Nuštar - korijeni prošlosti, *Nuštar*, zbornik, Zagreb, 19-53.
- VINSKI, Z., 1958., Brončanodobne ostave Lavas i Vukovar, *VAMZ I*, Zagreb, 1-34., T. 1-X.
- VINSKI-GASPARINI, K., 1973., Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, *Monografije FFZ I*, Zadar.
- VINSKI-GASPARINI, K., 1983. a, Srednje brončano doba suvsko-dravskeg međurječja i bosanske Posavine, *PJZ IV*, Sarajevo, 493-503.
- VINSKI-GASPARINI, K., 1983. b, Kultura polja sa žarama sa svojim grupama Grupa Dalj, *PJZ IV*, Sarajevo, 599-617.
- VINSKI-GASPARINI, K., 1983. c, Ostave s područja kulture polja sa žarama, *PJZ IV*, Sarajevo, 647-667.

Summary

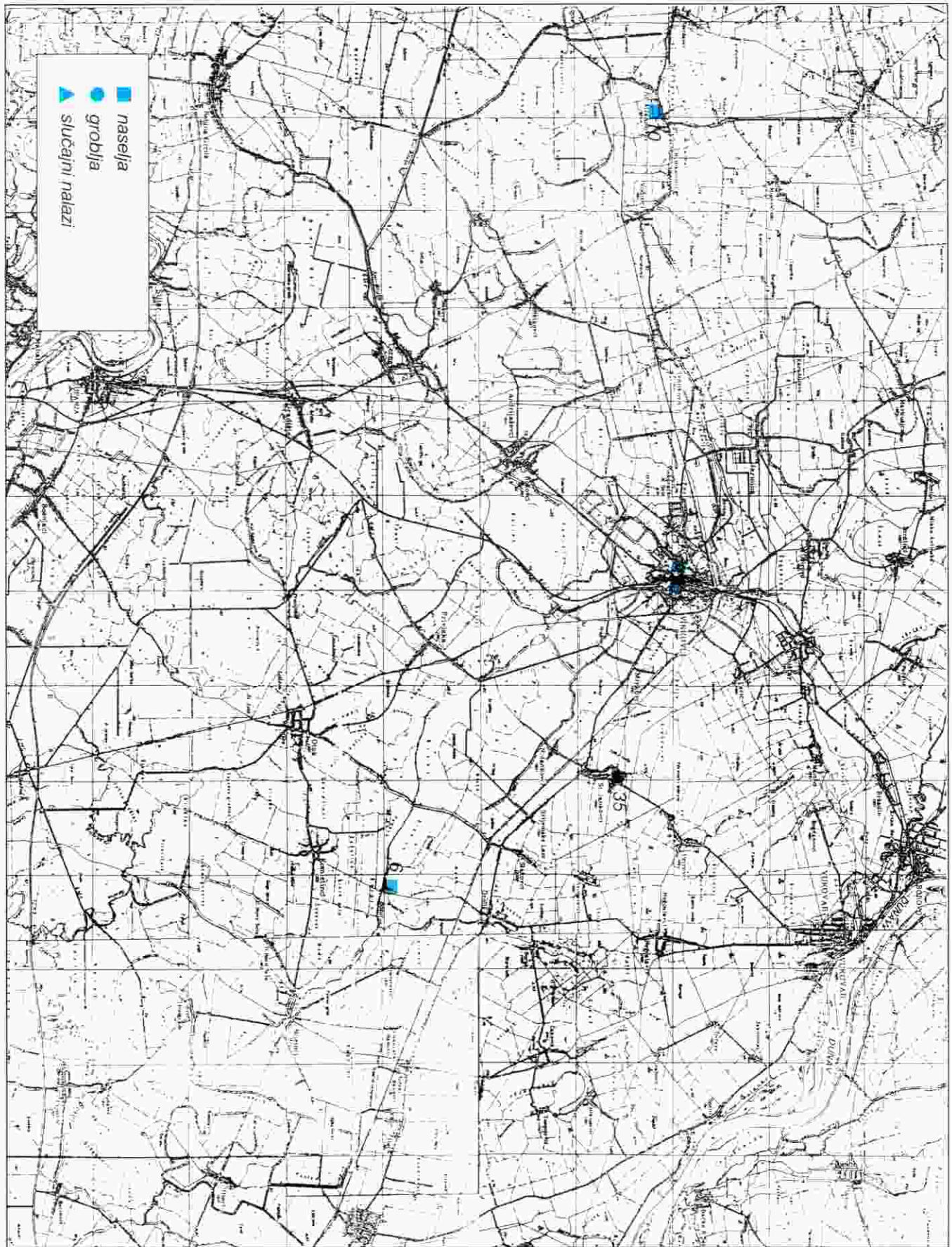
BRONZE AGE SITES IN THE VINKOVCI REGION

The climate and geographic features of today's Vinkovci region have always made it an attractive settlement area. Its favorable position in the south of the Pannonian Valley on the spot where the Đakovo and the Vukovar plains meet made this place into a traffic junction and melting pot open to different influences. This description illustrates the area in the Bronze Age as well: different cultures followed one after another, the neighboring cultures interfered with the local ones, their main identifying feature being metal artifacts of the Central European Bronze Age.

The early Bronze Age was marked also by the Vinkovci culture which evolved from the eneolithic substrata of the late classical Vučedol culture with Aegean influences. Settlements (the tell Tržnica in Vinkovci, Gradina in Oriolik, Darnica Gradina in Stari Mikanovci) and a Vinkovci culture grave (in Duga ulica No. 40 on the tell Tržnica in Vinkovci) were documented in this area. The turn of the early into the middle Bronze Age was marked by the early phase of the Slavonia-Srijem Vatin culture documented by isolated finds of little amphorae (Krnjaš and Brod municipality property administration in Vinkovci) which according to their shape and decoration are dated in the beginning of the Vatin culture in this area in a variety differing from that of the southern Banat and Bačka area, and the finds of daggers and winged pins (Blato in Vinkovci). They are accompanied by the Lovas type, defined after the eastern Slavonia and Srijem hoard horizon from the Br B1 period. After the shapes of little ceramic amphorae found in the hoards of the Lovas type and documented also on other sites (Brod municipality property administration, the Tržnica tell in Vinkovci, Borinci, Stari Jankovci) of the area, the Lovas phase of the Slavonia-Srijem Vatin culture in eastern Slavonia and western Srijem was singled out. Up to the present day, the Lovas phase pottery has not been documented in the stratigraphic classification of the investigated sites. The Lovas phase is in the first place defined by metal artifacts. Apart from the glove with spiral termini from Otok, there are also interesting finds of military axes of the so called Hungarian type from the Vinkovci area (City Roman-Catholic graveyard in Vinkovci, Jarmina, Ilača). The find of a mould in the layer of the Vatin-Belegiš phase of the Slavonia-Srijem culture on the Tržnica tell in Vinkovci indicates a metal axe forge workshop in the area. The finds of a mould and of pottery of the Dalj-Bjelo Brdo group of incrustated ceramics, of the Vatin-Belegiš phase of the Slavonia-Srijem Vatin culture and Belegiš II culture in an inseparable stratigraphic layer testifies to the continuity in this area. The question remains whether military axes were still cast in the Vatin-Belegiš phase of the Slavonia-Srijem Vatin culture, or whether the scarcity of pottery that can chronologically be related to the Lovas phase of the Slavonia-Srijem Vatin culture in the Bronze Age strata in the settlement on the Tržnica tell suggests an early Vatin-Belegiš phase of the Slavonia-Srijem Vatin culture, since it is impossible to identify the stratigraphic divide

between the separate phases. The developed Vatin-Belegiš phase of the Slavonia-Srijem culture at the beginning of the late Bronze Age was replaced by Belegiš II culture. The sequence of those two cultures can be followed on the already investigated settlements (tell Tržnica in Vinkovci, Gradina in Privlaka) as well as on the newly registered sites (Palanka-Gorjanski rit in Ivankovo, Malat in Mirkovci). The large number of sites of those cultures, the possibility of following their sequence on certain sites, the choice of locations, the high quality pottery and the bronze artifacts indicate the peaceful and favorable lifestyle of the population of this area in the middle and the old phase of the late Bronze Age. In the early phase of the late Bronze Age in this area the Dalj culture is represented as the Urnfield culture group of the late Bronze Age in the eastern interfluves. Intensive Dalj culture lasted up into the Iron Age, which indicates the uninterrupted sequence of settlement in this area.

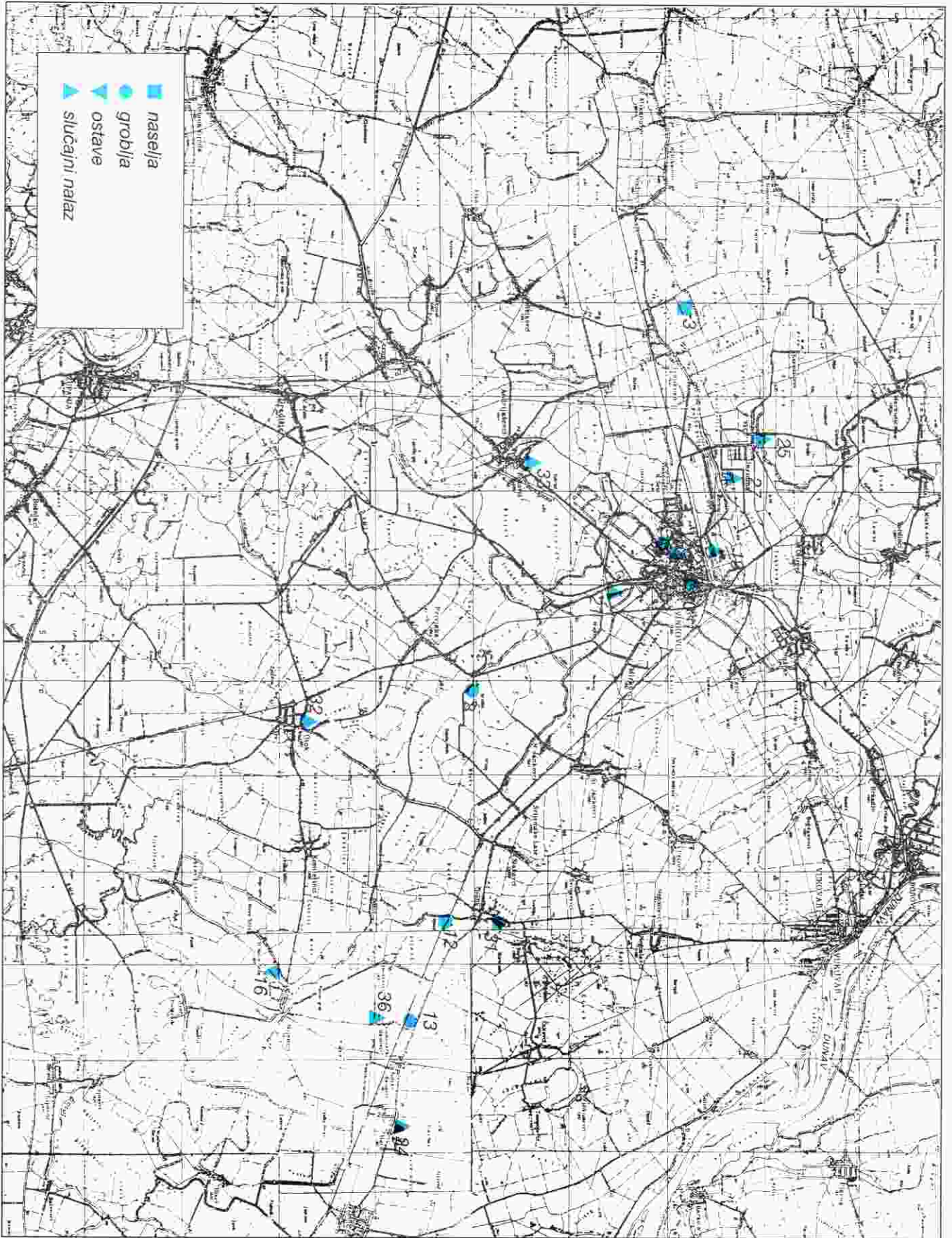
New data on the sites suggest a dense settlement of the Vinkovci area in the Bronze Age when the development of metallurgy brought intensive trade and social development and intensive population turmoil. The Bronze Age was marked by cultures that followed one after another based on the continuity of the preceding local foundations influenced by more powerful neighboring phenomena. Bronze artifacts found in this area suggest close relations to Central Europe and the Karpat Basin. The unclear transition from the early to the middle Bronze Age is a result of insufficient investigations. Probably future investigations will clarify this dark segment of a continuous sequence of Bronze Age cultures from the eneolithic up into the old Iron Age.

Sl. 1. Nalazišta ranoga brončanoga doba na vinkovačkom području

Fig. 1 Archaeological Sites of Early Bronze Age in Vinkovci Region

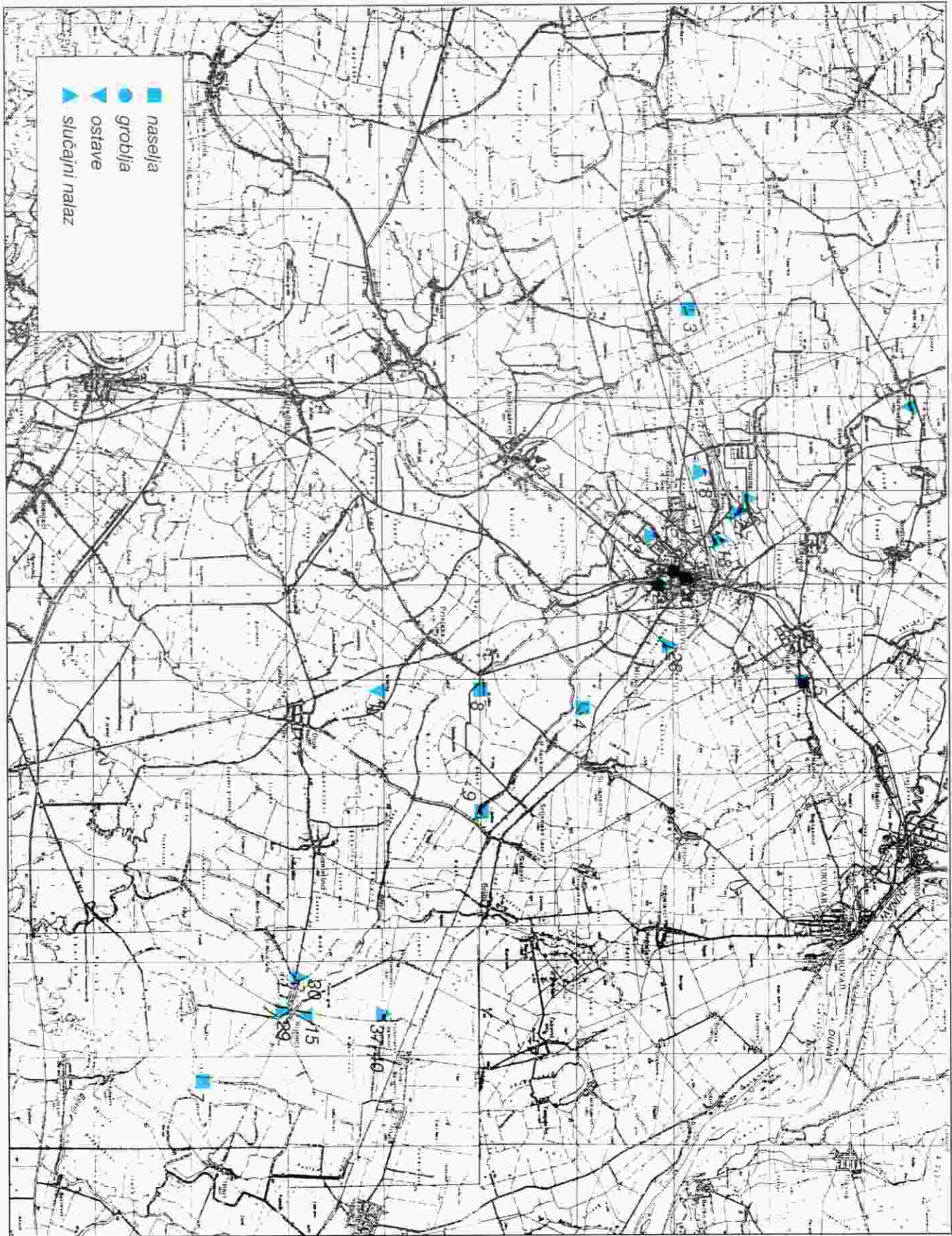

Sl. 2. Nalazišta srednjeg bronzanog doba na vinkovačkom području

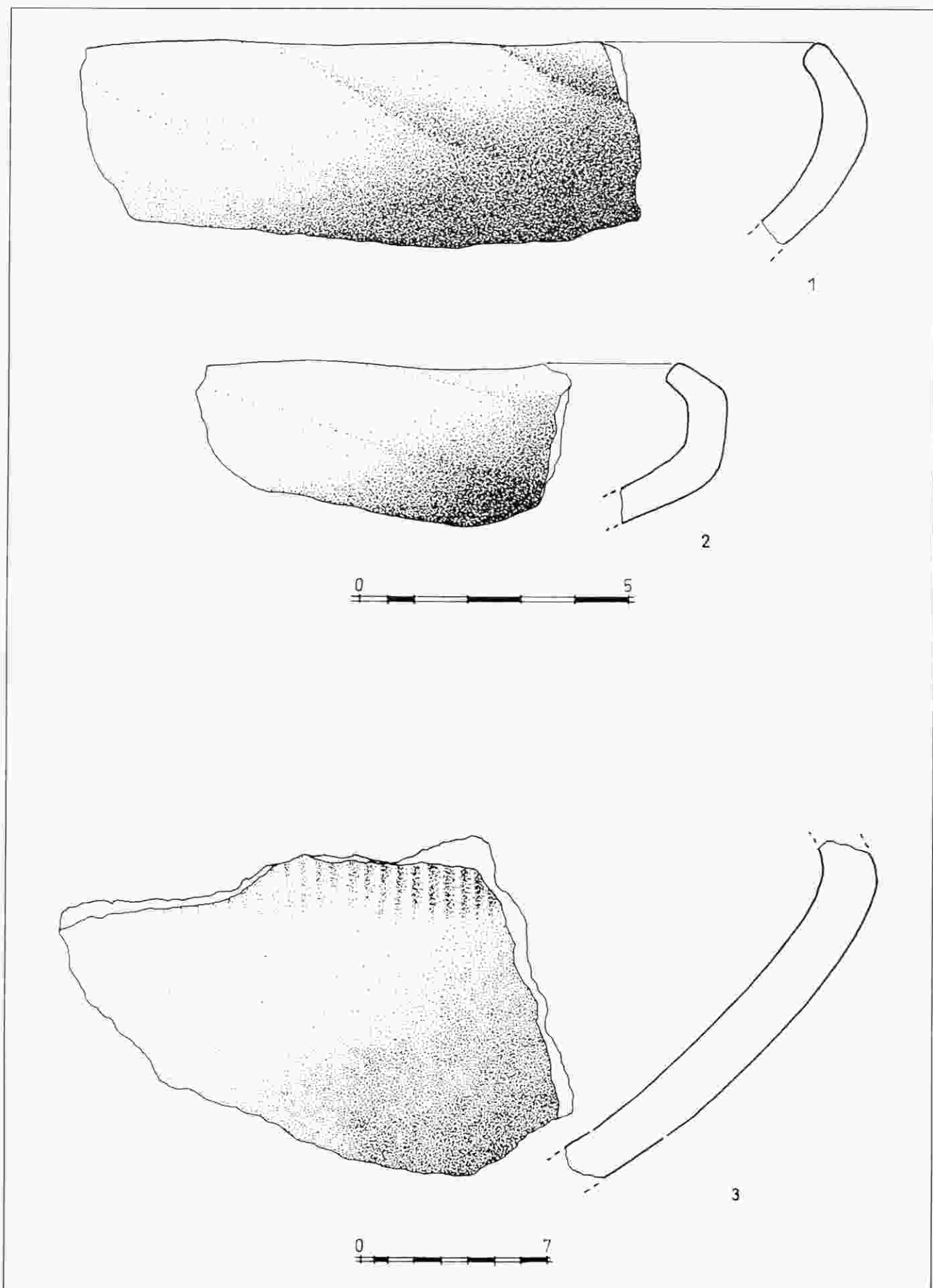
Fig. 2 Archaeological Sites of Middle Bronze Age in Vinkovci Region

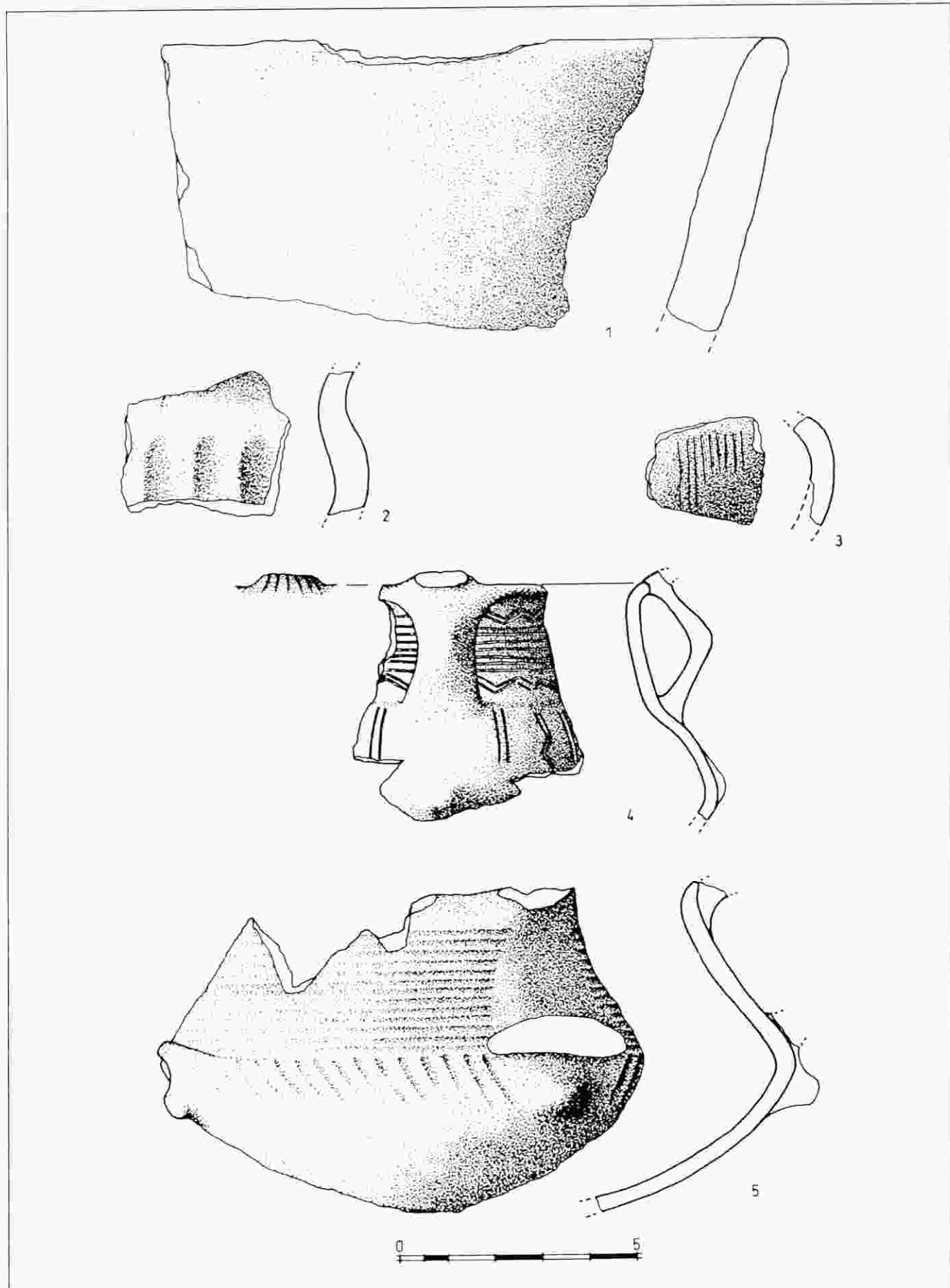

Sl. 3. Nalazišta kasnog brončanoga doba na vinkovačkom području

Fig. 3 Archaeological Sites of Late Bronze Age in Vinkovci Region

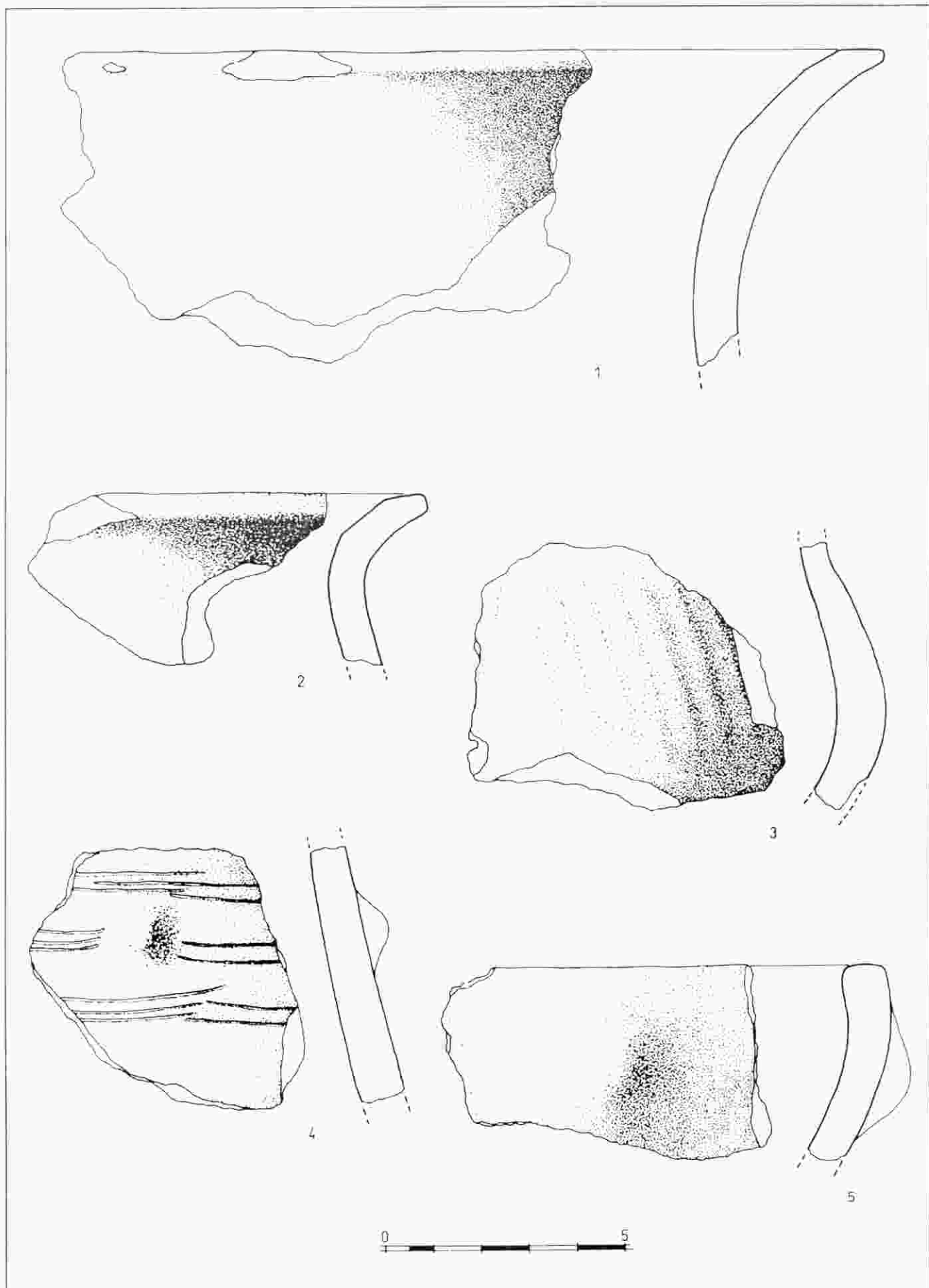

T. 1. 1-3: Vinkovci iz zbirke M. Medvedovića

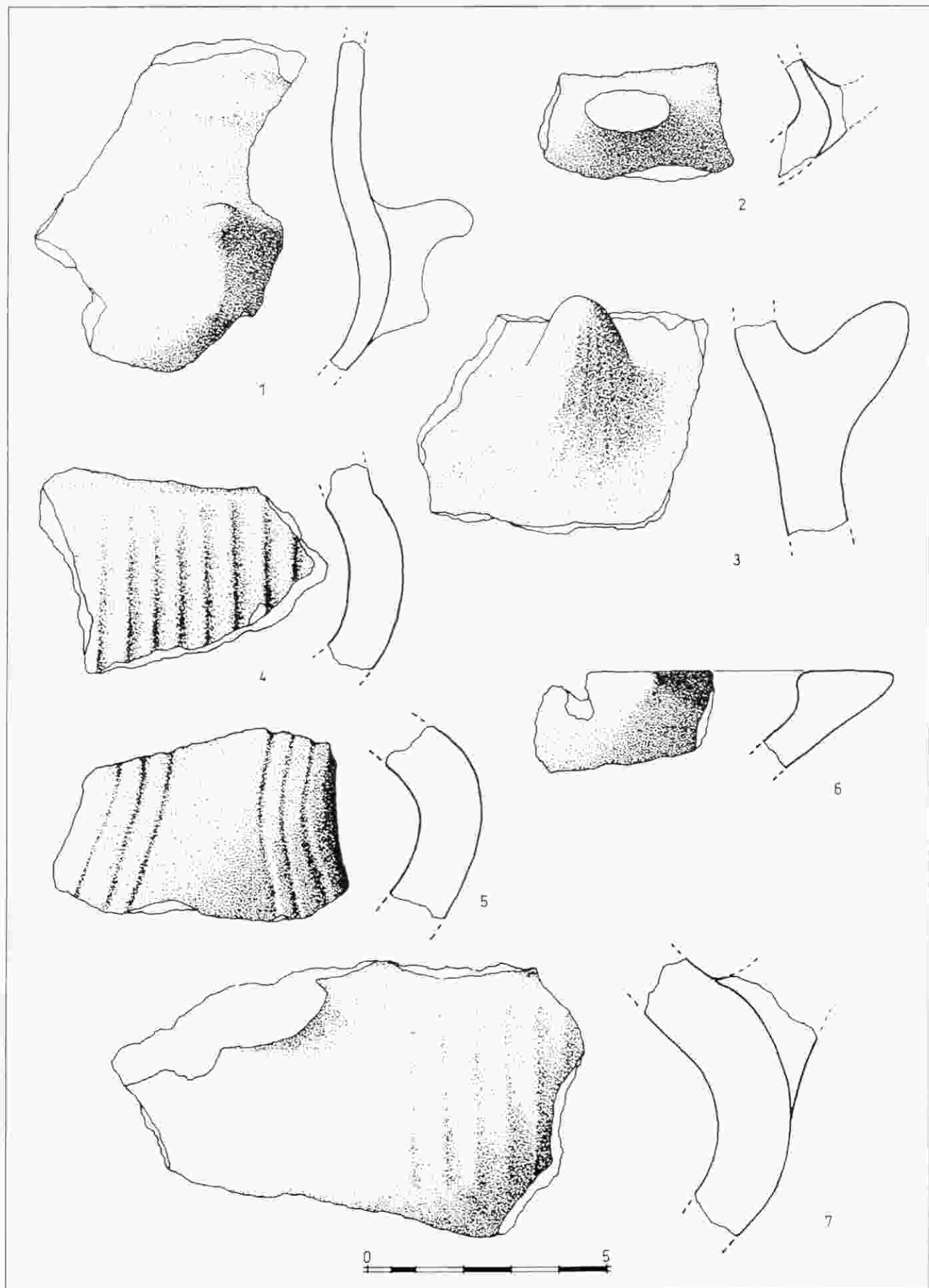

T. 2., 1-2, 4: Mirkovci - Malat 2; T. 2., 3: Mirkovci - Malat 3;
T. 2., 5: Mirkovci - Kamenica

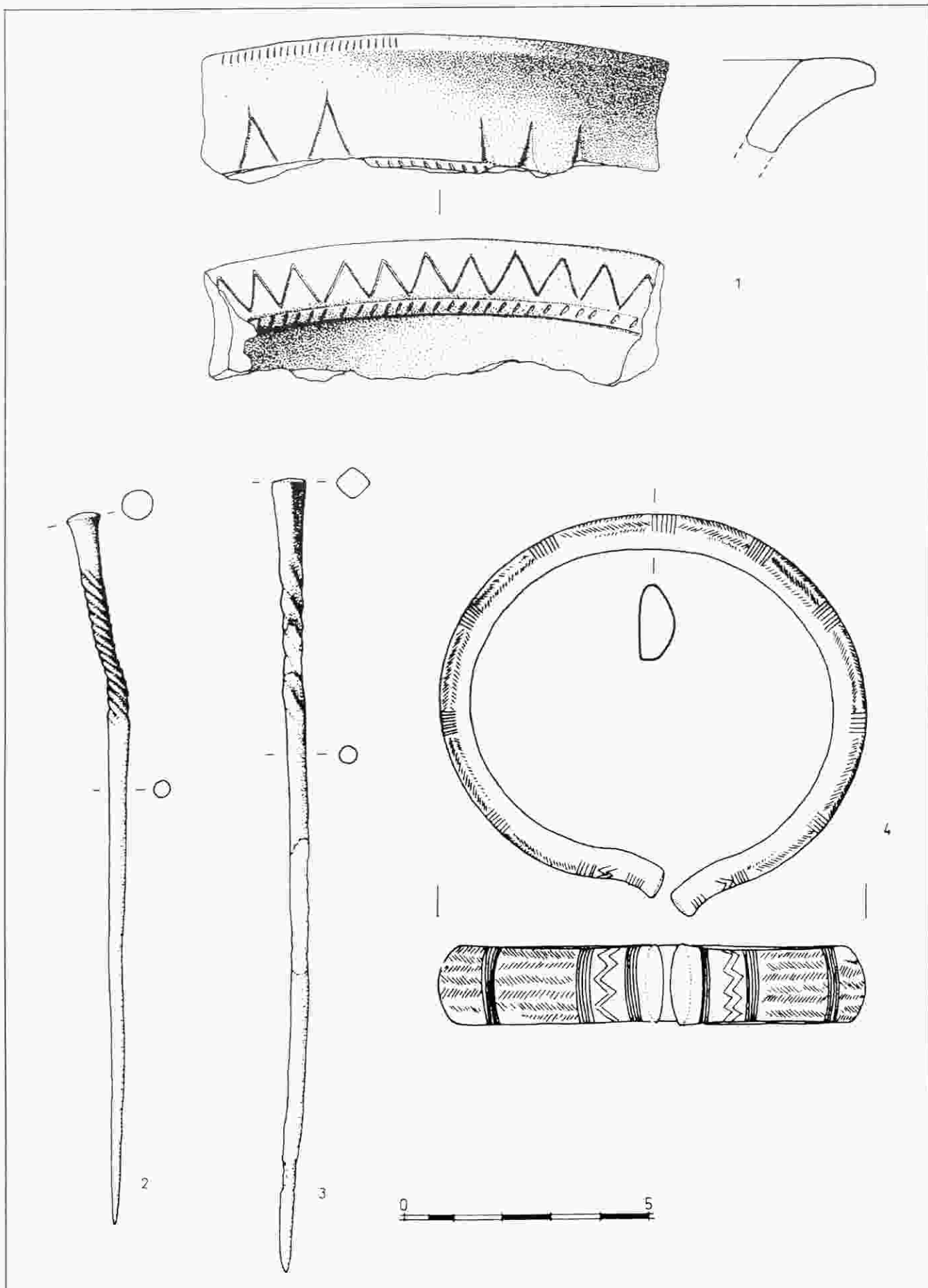

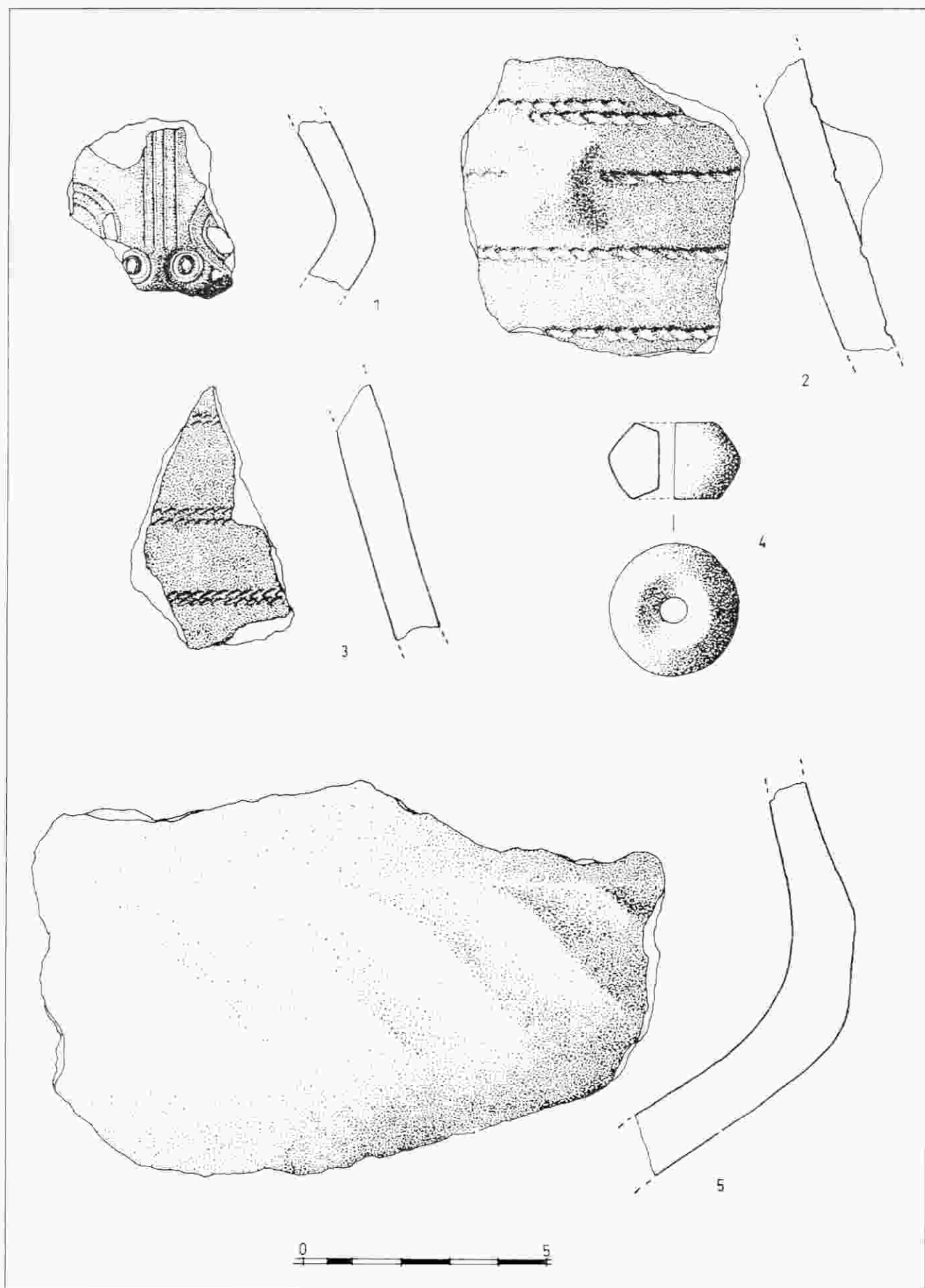
T. 3. 1-5: Mirkovec - Malač 3

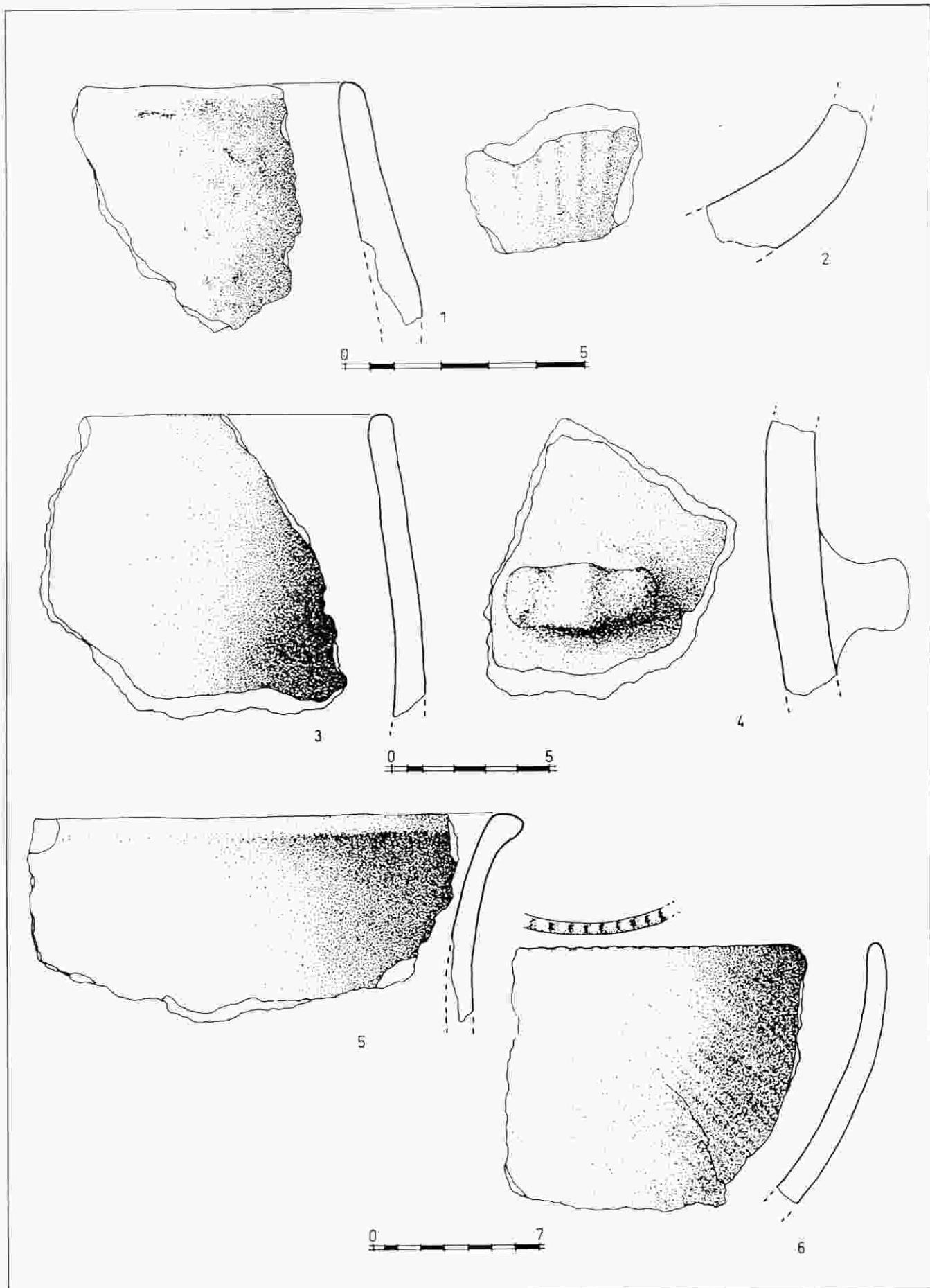
T 4, 1-7 Vinkovački Bamovci - Bezdán

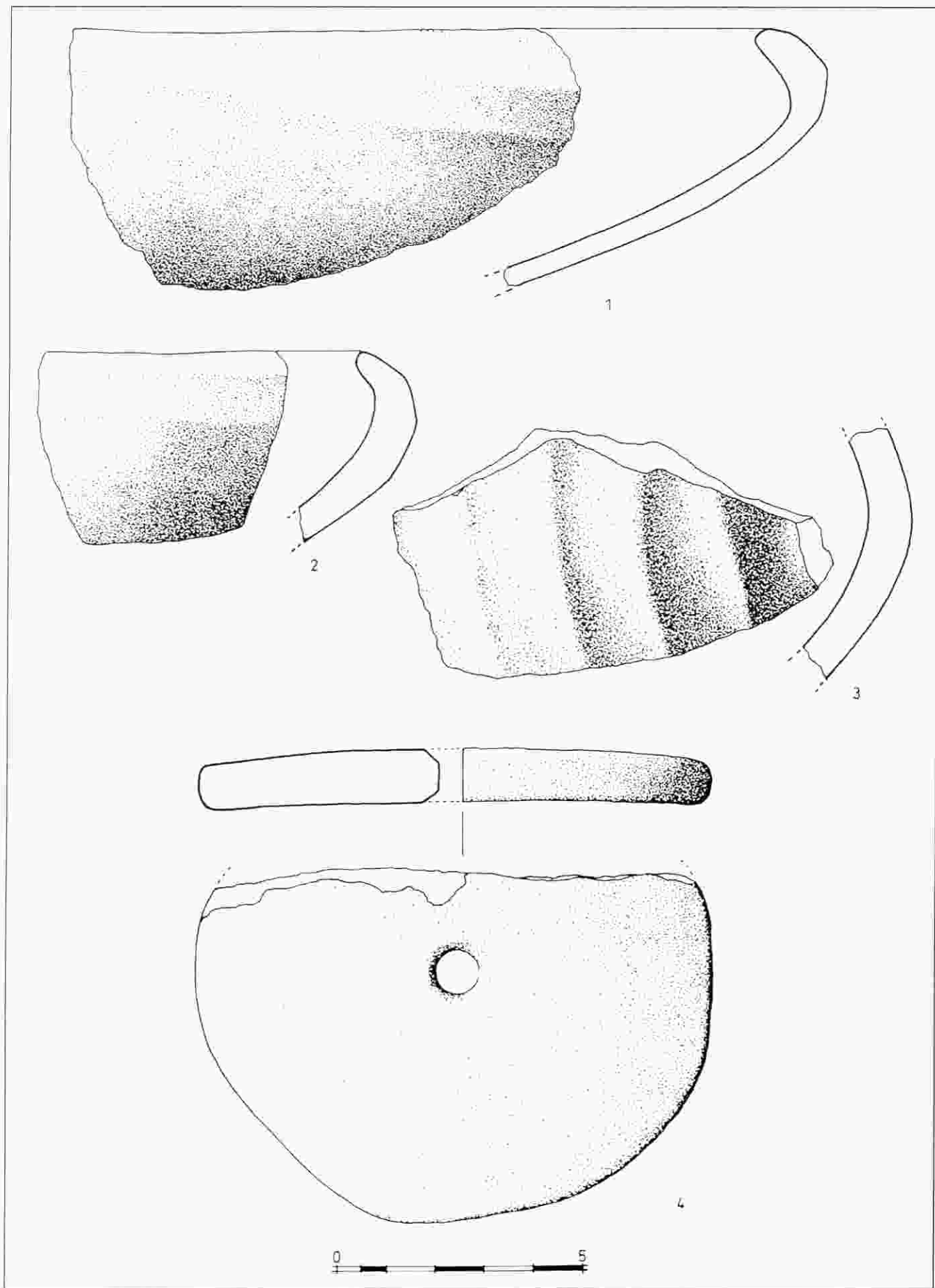
Tr. 5. 1-4: Vinkovački Banovci

T. 6.: 1-4: Orfolik - Vinogradi; T. 6.: 5: Orfolik - Gradina (Jerkovićevo bašta)

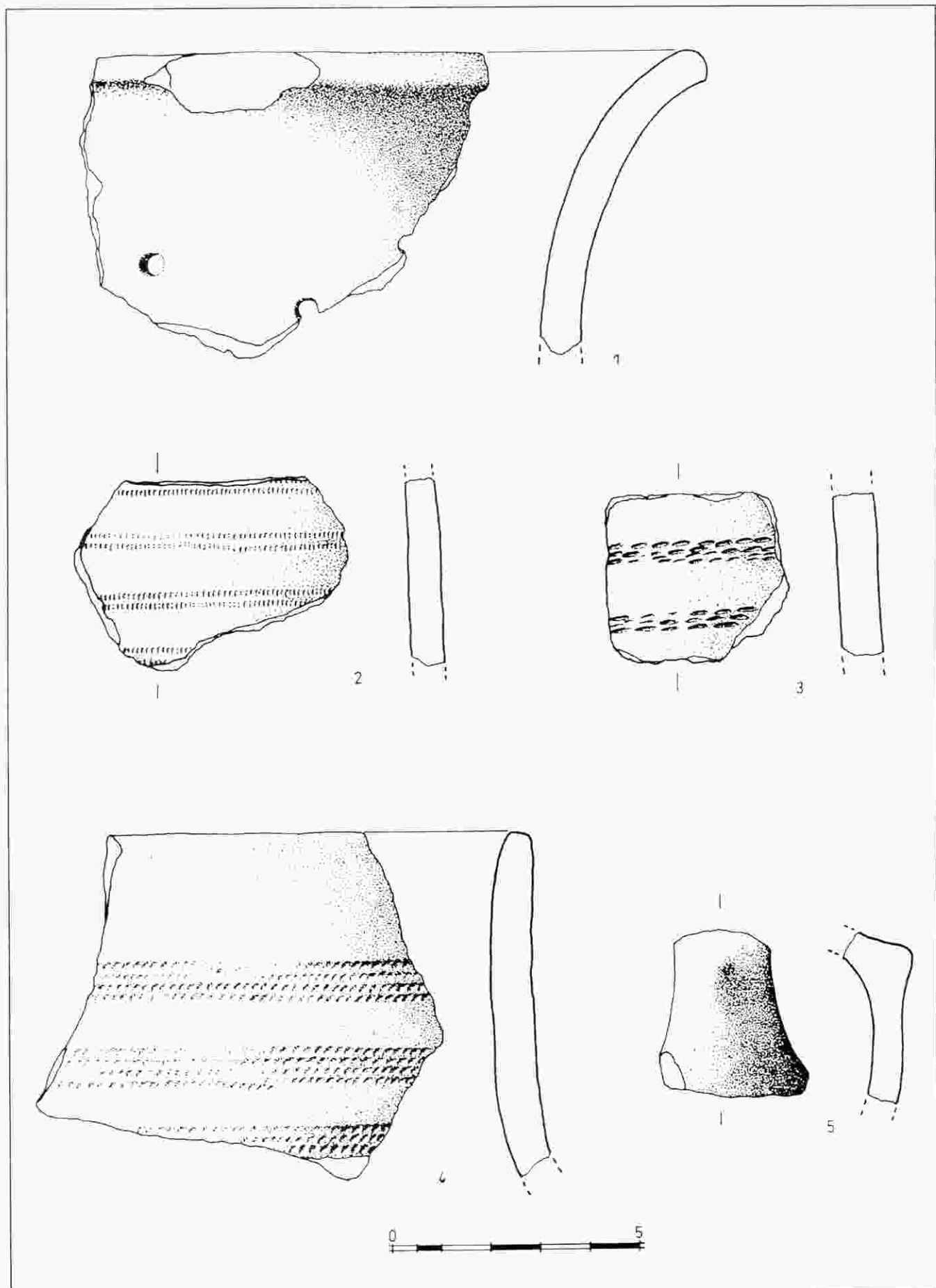

T. 7., 1-6. Nuštar - Židne

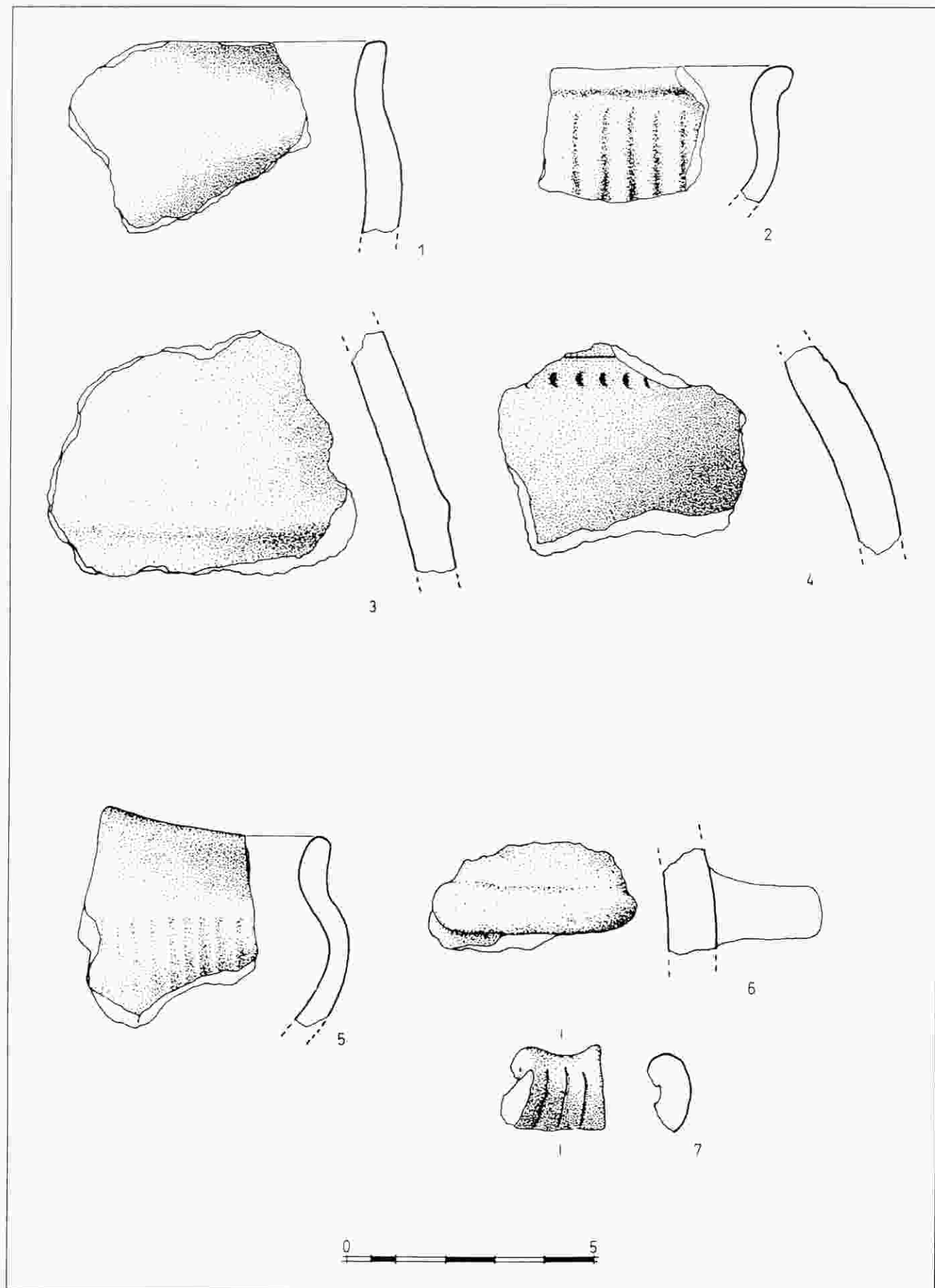

Т. 8. 1-4: Бронца

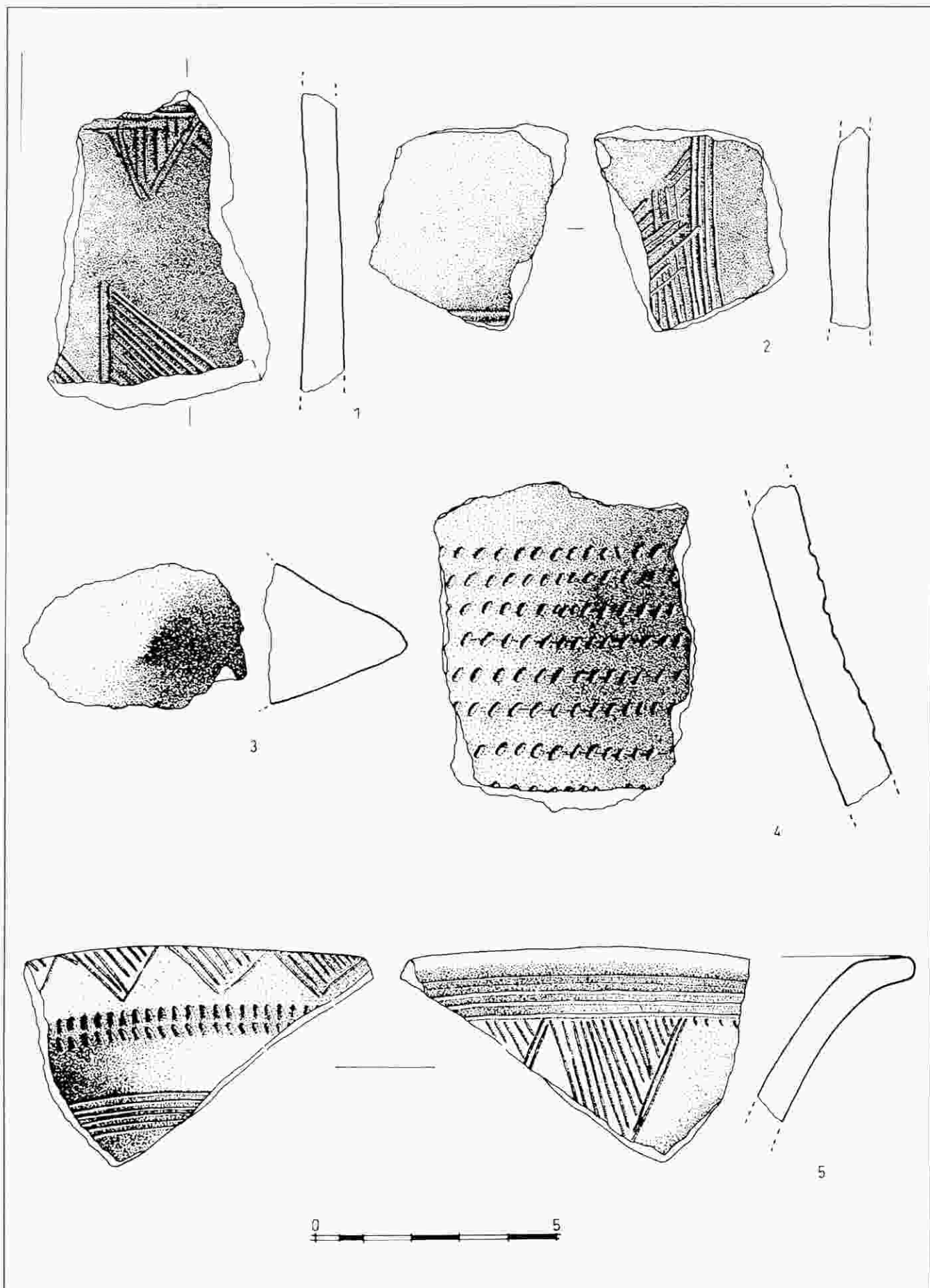

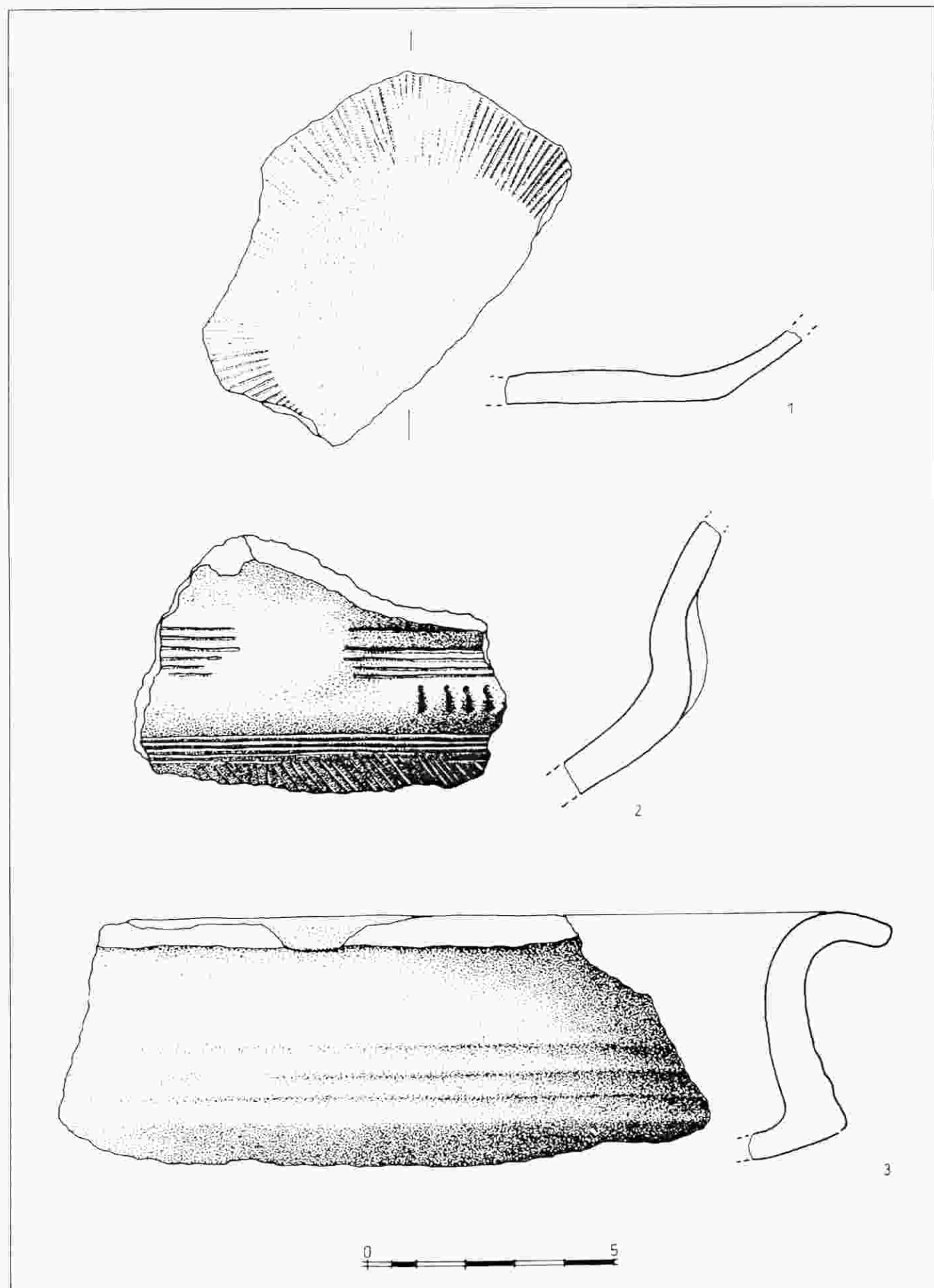
T. 9. 1-5: Ivankovo - Palanka - Gorjanski rit (kod Đukinog stana)

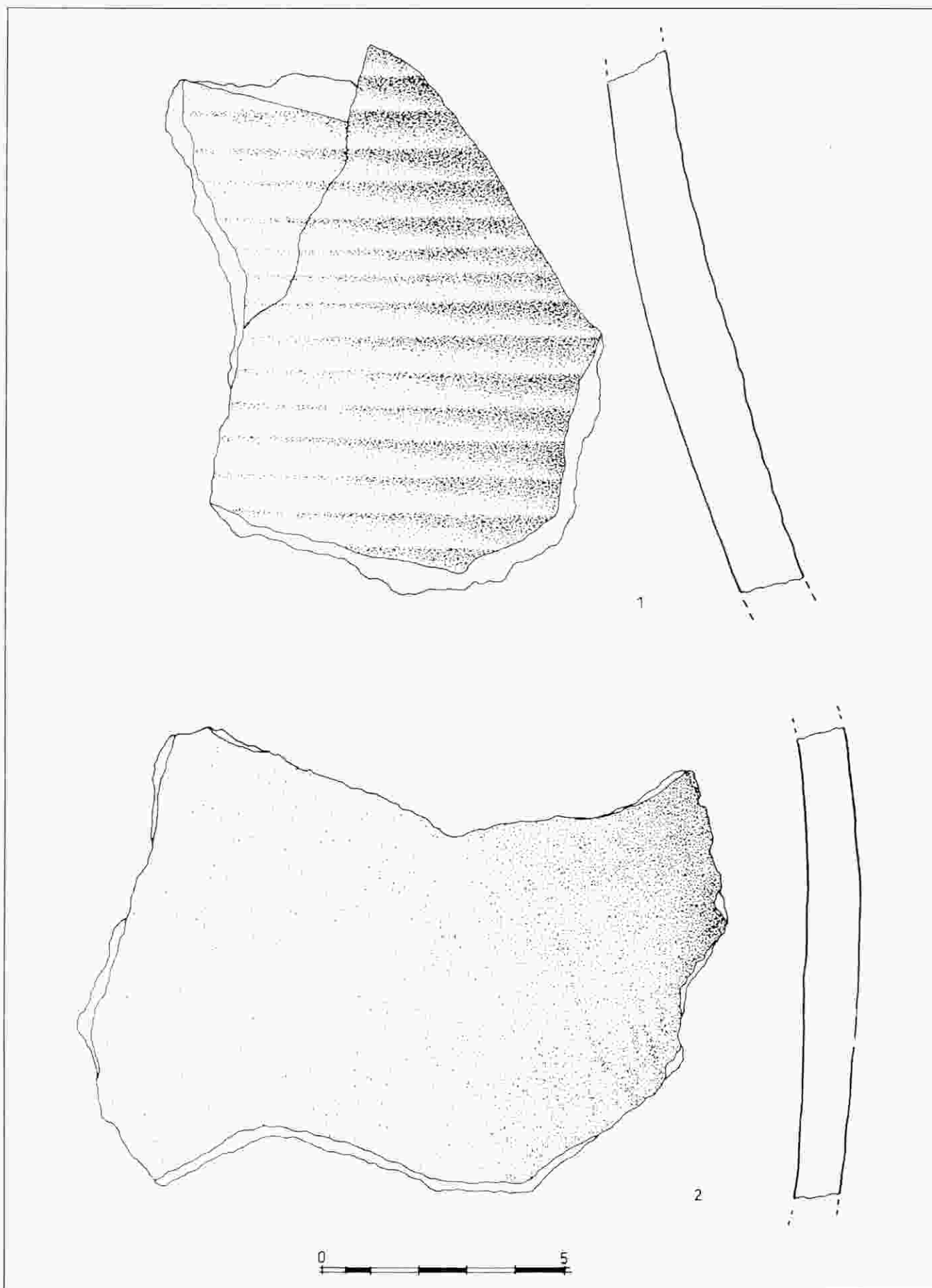
T. 10. 1-7: Ivankovo - Palanka - Gorjanski rit (kod Đukinog stana)

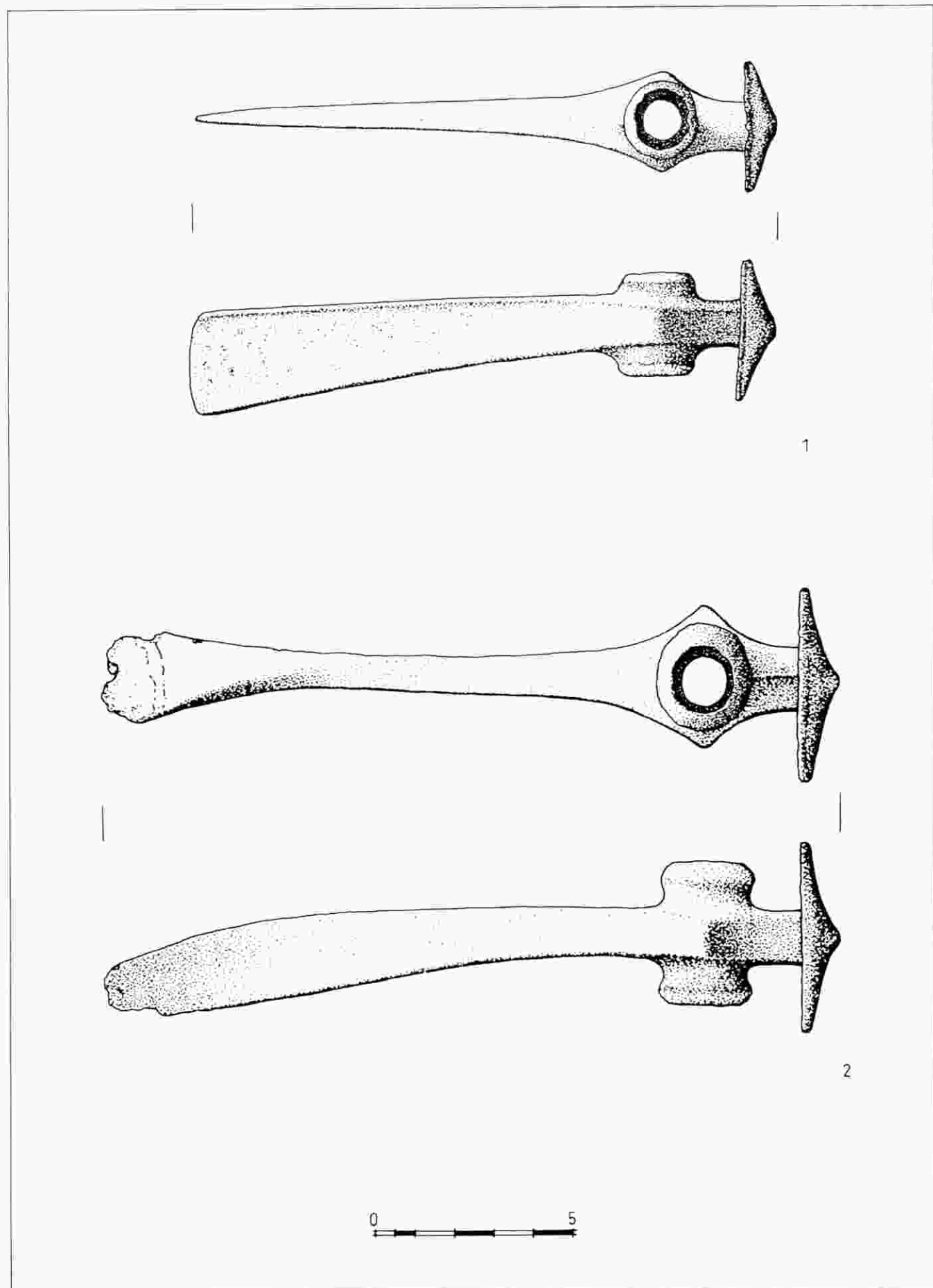
T. 11., 1-5: Rokovci, dar I, Božića

T. 12. 1-3 Rokoveri, dar I. Božića

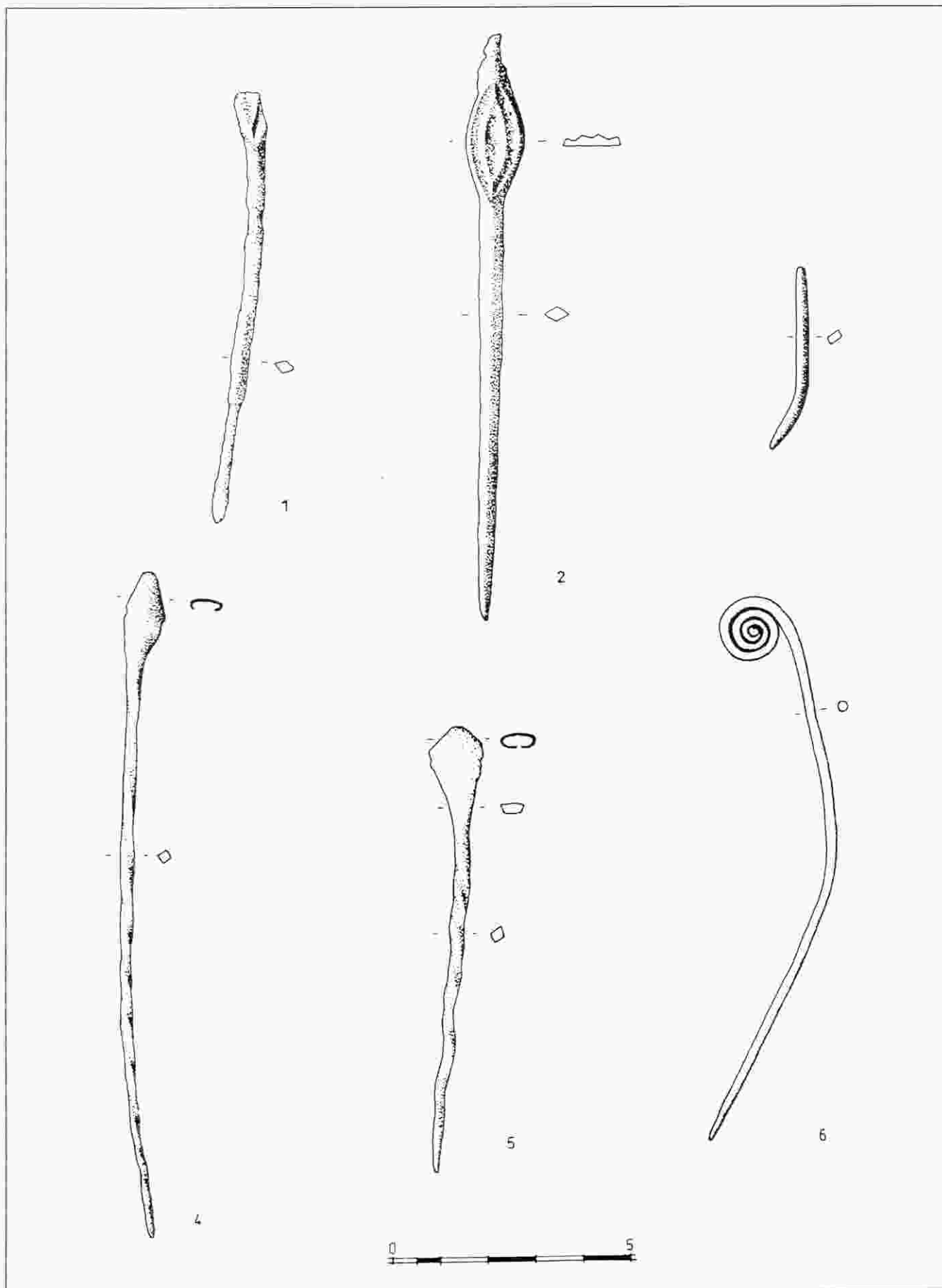

T. 13. 1-2 Podgrade - Gradina

T. 14., 1; Iliea; T. 14., 2; Jarmna

T. 15., 1-3: Vinkovci - Blato; T. 15., 4-5: nepoznato nalazište;
T. 15., 6: Njemetci - nogometno igralište

